

Nr 102.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna för budgetåret 1953/54 m. m.; given Stockholms slott den 20 februari 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Sam. B. Norup.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås vissa ändringar beträffande den jordbruksekonomiska undersökningens utformning och organisation. Ändringarna avser främst metodiken och innebär en väsentlig omläggning och förbättring av denna. I samband därmed anses bokföringsåret från och med år 1954 böra omläggas från tiden 1 juli—30 juni till kalenderår. Vidare föreslås att ökade resurser skall ställas till lantbruksstyrelsens förfogande i dess egenkap av centralt organ för ledning av undersökningsverksamheten och bearbetning av räkenskapsmaterialet. Förutom ökade anslag förordas bland annat, att till styrelsen skall knytas en särskild nämnd med rådgivande uppgifter. I anslutning till förslagen äskas till Bidrag till bokföringsverksamheten inom jordbruket ett reservationsanslag av 520 000 kronor för budgetåret 1953/54.

Slutligen framlägges i propositionen förslag till anslagsäskanden för lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna för samma budgetår. Till Lantbruksstyrelsen: Avlöningar och Omkostnader samt till Lantbruksnämnderna: Avlöningar och Omkostnader begäres sålunda förslagsanslag å respektive 2 096 000, 285 000, 9 155 000 samt 2 272 000 kronor.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 februari 1953.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och civildepartementen anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, fråga om anslag till lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna för budgetåret 1953/54 m. m. samt anför därvid.

Inledning.

I årets statsverksproposition (IX ht punkterna 3, 5 och 91) har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1953/54 beräkna till Lantbruksstyrelsen: Avlöningar ett förslagsanslag av 2 060 000 kronor, till Lantbruksstyrelsen: Omkostnader ett förslagsanslag av 269 000 kronor, till Lantbruksnämnderna: Avlöningar ett förslagsanslag av 8 665 000 kronor, till Lantbruksnämnderna: Omkostnader ett förslagsanslag av 2 250 000 kronor och till Bidrag till bokföringsverksamheten inom jordbruket ett reservationsanslag av 500 000 kronor.

Jag torde nu få ånyo anmäla dessa anslagsfrågor.

Genom beslut den 2 februari 1951 uppdrog Kungl. Maj:t åt lantbruksstyrelsen och statens jordbruksnämnd att gemensamt och efter samråd med jordbrukets utredningsinstitut utreda frågan om de ändringar i metodiken för den jordbruksekonomiska undersökningen, som kunde finnas påkallade med hänsyn särskilt till att undersökningensresultaten avsågs skola användas för att uppgöra typjordbrukskalkyler.

Med skrivelse den 27 juni 1952 har myndigheterna överlämnat betänkande angående den jordbruksekonomiska undersökningen (SOU 1952: 41). Betänkandet har utarbetats av en särskild för ändamålet av myndigheterna tillsatt delegation, som antagit benämningen typjordbrukskommittén.

Sedermera har jordbruksprisutredningen inkommit med en den 9 oktober 1952 dagtecknad skrivelse i ärendet. Skrivelsen har — i likhet med lant-

bruksstyrelsens och jordbruksnämndens nyssnämnda skrivelse — tryckts i anslutning till betänkandet.

Över betänkandet och de båda omförmälda skrivelserna har, efter remiss, utlåtanden avgivits av statskontoret, lantbruksakademien, jordbrukets forskningsråd, styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, skogsstyrelsen, statistiska centralbyrån, konjunkturinstitutet, hushållningssällskapens förbund, Sveriges lantbruksförbund samt Riksförbundet Landsbygdens folk. Statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet har avgivit gemensamt utlåtande. Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök har tillika överlämnat yttrande av lärarkollegiet. Vid hushållningssällskapens förbunds utlåtande fanns fogade yttranden av hushållningssällskapen i Jönköpings, Göteborgs och Bohus, Värmlands samt Västerbottens län. Slutligen har institutionen för fastighetsteknik vid tekniska högskolan inkommit med en den 5 januari 1953 dagtecknad skrift i ärendet.

I det följande torde jag till en början få lämna en sammanfattning av de hittillsvarande förhållandena på den jordbruksekonomiska undersökningens område. Därefter övergår jag till att redogöra för kommitténs förslag, lantbruksstyrelsens och jordbruksnämndens samt jordbruksprisutredningens skrivelser ävensom remissyttrandena. Till sist torde jag få behandla de olika anslagsfrågorna.

Hittillsvarande förhållanden.

Syfte. Det primära ändamålet med den jordbruksekonomiska undersökningen är för närvarande att få fram en beräkning av lönsamheten i lantbruket. Undersökningen har emellertid tjänat även andra syften. I första hand har sålunda lantbrukarna erhållit en redogörelse för den egna gårdens ekonomiska förhållanden under bokföringsåret. Denna redogörelse har även varit till nytta vid upprättandet av självdeklarationen. I andra hand har bokföringsmaterialet använts för allmänna utredningar rörande lantbrukets ekonomiska förhållanden. Vidare har materialet utnyttjats för vetenskapliga driftsekonomiska utredningar av olika slag. Undersökningen har slutligen i stor utsträckning använts inom såväl den högre som lägre undervisningsverksamheten. Däremot har den endast i ringa utsträckning utnyttjats direkt i upplysande driftsekonomiskt syfte för den enskilde jordbrukaren.

Bokföringssystem m. m. Det i bokföringsverksamheten tillämpade systemet har varit i princip oförändrat ända sedan år 1915. Ännu gäller, att i boksluten skall göras en uppdelning mellan jordbruk, skogsbruk, körförtjänster, hushållet och annan verksamhet. Bokföringen skall omfatta förändret av inventarium, dagbok, hushållsjournal, arbetsjournal samt anteckningar rö-

rande tekniskt driftsresultat, egendomarnas driftsförhållanden o. d. Vid uppgörandet av bokslutet tas sikte på att beräkna jordbrukets bruttoavkastning, driftkostnader samt nettoavkastning enligt grunder och definitioner, vilka såsom nyss nämnts i stort sett kvarstår oförändrade från år 1915. Stor vikt fästes emellertid numera vid att framräkna familjens totala skuldfria inkomst från olika förvärvskällor samt den s. k. nettoinkomsten. Bokföringsåret omfattar tiden den 1 juli—den 30 juni.

Organisationen. Den organiserade bokföringsverksamheten har vuxit fram under ledning av hushållningssällskap, bokföringsföreningar och särskilt den inom Sveriges lantbruksförbund inrättade driftsbyrån med dess filialkontor i olika delar av landet. Dessa lokala organisationer handhar alltjämt ledningen av den lokala bokföringsverksamheten. De insamlar sålunda primärmaterialet och utför boksluten såsom en konsulterande verksamhet, som dock är i ganska stor utsträckning statsunderstödd. Vidare upprättar de sammandrag av boksluten för statistisk bearbetning. Mellan hushållningssällskapen och lantbruksförbundets bokföringskontor äger ett nära samarbete rum. I vissa län, framför allt i Norrland, insamlar sålunda sällskapen materialet, medan nämnda kontor utför boksluten. Numera ombesörjer endast sällskapen i Göteborgs och Bohus samt Gävleborgs län själva både materialinsamlingen och boksluten. Av de bokföringsföreningar, som ännu finns, lämnar fem material till den jordbruks-ekonomiska undersökningen.

Den centrala ledningen av bokföringsverksamheten utövas av lantbruksstyrelsen. Denna ledning bestod emellertid tidigare huvudsakligen i att en av styrelsen utsedd ledare för bearbetningen utfärdade de instruktioner och föreskrifter, som ansågs erforderliga för att erhålla ett enhetligt material. Sedermera har styrelsens deltagande blivit mera aktivt, särskilt såvitt angår uttagningen av gårdarna. Vidare har styrelsen ordnat särskilda instruktionskurser för personal, som arbetar med insamlingen av primärmaterialet och upprättar boksluten.

Den statistiska bearbetningen av bokföringsmaterialet har på lantbruksstyrelsens uppdrag verkställt av professorn L. Nanneson, som till och med år 1946 var innehavare av professuren i lantbruksekonomi vid lantbrukshögskolan och föreståndare för dennas ekonomiska institution. Med anledning härav har bearbetningen under senare tid verkställt i anslutning till nämnda institution. Även sedan befattningen som föreståndare för institutionen icke längre varit förenad med ledningen av den jordbruksekonomiska undersökningen, har bearbetningen till och med bokföringsåret 1949/50 skett på detta sätt. Från och med bokföringsåret 1950/51 ombesörjes bearbetningen emellertid direkt av lantbruksstyrelsen, varvid arbetet dock alltjämt utföres i lokaler vid högskolan. I verksamheten har varit sysselsatt en personal om en assistent samt fyra à fem skriv- och räknbiträden. Resultaten från bearbetningen har från och med bokföringsåret 1914/15 publicerats i lantbruksstyrelsens meddelanden.

Ekonomiskt stöd. Från år 1911 har statsmakterna lämnat ekonomiskt stöd åt bokföringsverksamheten. Stödet avsåg först endast att täcka viss del av kostnaderna för verkställda bokslut. Från och med år 1915 infördes emellertid möjlighet att erhålla statsbidrag även för upprättandet av räkenskapsutdrag från boksluten samt för statistisk bearbetning av materialet. Det statliga bidraget har efter hand ökats; framför allt skedde en betydande höjning år 1939/40. För budgetåret 1951/52 anvisades 464 700 kronor för ändamålet. Innevarande budgetår har upptagits ett anslag å 300 000 kronor. Vid beräkning av anslaget har förutsatts, att en reservation å bortåt 175 000 kronor skulle föreligga vid ingången av budgetåret. De totala kostnaderna för innevarande budgetår beräknas emellertid komma att uppgå till cirka 655 000 kronor. De närmare bestämmelserna i fråga om de olika bidrag, vilka kan utgå, återfinns i kungörelserna nr 221/1939 och nr 303/1949.

A. Kommitténs förslag.

Bokföringsverksamhetens syfte. Kommittén framhåller, att den jordbruks-ekonomiska undersökningen i sin nuvarande utformning företer väsentliga brister med hänsyn till den senare tidens utveckling inom lantbruksekonomi och allmän företagsekonomi. I första hand har kommittén uppmärksammat önskvärdheten av att kunna använda undersökningen för flera syften. Detta önskemål är ej tillräckligt tillgodosett för närvarande.

Enligt kommittén bör undersökningen jämväl i fortsättningen utformas så, att en lönsamhetsberäkning kan genomföras. Denna bör resultera i en fördelning på olika driftsgrenar (jordbruk, skogsbruk och övriga förvärvskällor). Däremot har de olika produktionsgrenarnas lönsamhet mindre intresse i detta sammanhang. Vid redovisning av resultaten bör sammanställningar göras för olika områden och storleksklasser. Med utgångspunkt från 1947 års riksdagsbeslut angående jordbrukspolitikens framtida utformning bör undersökningen vidare ske så, att den direkt kan ligga till grund för prispolitiska beräkningar. Undersökningens nuvarande uppgift att ge en redogörelse för den egna gårdens ekonomiska förhållanden och tjäna som ledning vid upprättandet av vederbörande lantbrukares självdeklaration bör bibehållas. Likaså finner kommittén, att bokföringsmaterialet även i fortsättningen kommer att behöva användas för allmänna utredningar rörande lantbrukets ekonomiska förhållanden. Slutligen anses undersökningen böra lämna material för vetenskaplig forskning, för den statligt understödda rationaliseringsverksamheten samt för upplysningsverksamhet på det driftsekonomiska området.

Bokföringssystem m. m. Kommittén sammanfattar under följande huvudpunkter de brister, som enligt dess mening föreligger beträffande det hittills tillämpade bokföringssystemet och därmed sammanhängande spørsmål.

1. Representativiteten är trots senare års utökning av antalet brukningsdeklar icke tillfredsställande.

2. De ekonomiska begrepp som användes är, liksom terminologien, ålderdomliga och på åtskilliga punkter mindre konsekventa.

3. Kvantitetsredovisningen är alltför ofullständig på både intäkt- och kostnadssidan. Detta gäller såväl arbete som material och produkter och är ett av de mest vägande hindren för att den jordbruksekonomiska undersökningen i nuvarande skick skall kunna läggas till grund för prispolitiska kalkyler och driftsekonomiska undersökningar.

4. Enhetliga, fasta principer för primärmaterialets insamling har icke förelegat. Uppgifterna har icke heller specificerats så fullständigt, som härvidlag är önskvärt för en vidare bearbetning.

5. Värderingen av olika tillgångar göres icke efter enhetliga, moderna principer.

6. Beräkningen av kalkylmässiga avskrivningar är alltför schematisk och icke alltid i enlighet med företagsekonomiska principer.

7. Räntekostnadsberäkningen är ofullständig och alltför schematisk.

8. Tillräckligt klar åtskillnad göres icke mellan olika driftsgrenar.

9. En mera fullständig driftsbokföring finns endast för större egendomar.

10. I skogsbokföringen finns inga uppgifter om tillväxt eller virkestillgång.

Med utgångspunkt från dessa brister anser sig kommittén böra föreslå en betydande omläggning av den nuvarande ordningen.

Kommittén föreslår sålunda, att man i fortsättningen skall arbeta med två bokföringssystem. Det ena (L-bokföring) bör främst syfta till en allmän lönsamhetsberäkning samt vara så utformat, att det kan lämna material för typjordbrukskalkyler. Det andra (D-bokföring) skall ge en mera ingående analys av de ekonomiska förhållandena för driftsekonomiska syften (forskning och upplysningsverksamhet) men bör även tjäna som kontroll av vissa uppgifter i L-bokföringen. Det förstnämnda bokföringssystemet bör genomföras vid samtliga egendomar, som deltagar i den jordbruksekonomiska undersökningen. Vid ett begränsat antal av dessa bör dessutom den utvidgade driftsbokföringen införas.

Av flera skäl anser kommittén, att bokföringsperioden bör omläggas. Framför allt är det angeläget att anpassa densamma till deklara-tionsperioden. Endast härigenom torde det enligt kommitténs mening vara möjligt att få lantbrukarna så intresserade av undersökningen i fortsättningen, att man kan få fram ett ur representativitetssynpunkt någorlunda tillfredsställande underlag. Med hänsyn härtill föreslås, att bokslutet skall läggas per den 31 december.

Vad beträffar den närmare utformningen av redovisningssystemet och kalkylprinciperna uttalar kommittén att det med de syften, som undersökningen i fortsättningen skall tjäna, kräves en betydande utvidgning av räkenskaperna samt en noggrann kontroll av de insamlade uppgifternas tillförlitlighet. För att kunna upprätta typjordbrukskalkyler är det sålunda nödvändigt att genomföra en långt gående kvantitetsredovisning

och därvid insamla uppgifter om produktionens storlek, förbrukningen av olika varor och tjänster samt om de arbetsprestationer, som gjorts i lantbruket av såväl lejd arbetskraft som lantbrukarfamiljens medlemmar. I fråga om arbetsredovisningen är det nödvändigt, att vissa dagliga anteckningar föres rörande arbetstiden för den på gården sysselsatta arbetskraften. Dessutom bör en fördelning göras veckovis på skilda driftsgrenar och hjälpkostnadsställen. Kalkylberäkningen i övrigt bör anpassas efter moderna företagsekonomiska principer. Detta gäller särskilt beräkningen av kostnaderna för avskrivning och underhåll samt räntor. För detta ändamål kräves en inventering av byggnads- och maskinbeståndets storlek och utseende, vilken sedan kan ligga till grund för en värdering.

Vid samtliga de i den jordbruksekonomiska undersökningen deltagande gårdarna bör enligt kommittén även uppläggas en särskild skogsbokföring, grundad på en taxering av tillväxtens storlek. Denna taxering förutsättes skola äga rum i samarbete med skogsvårdsstyrelsernas personal.

I fråga om den föreslagna utvidgade driftsbokföringen vid ett antal egendomar anför kommittén, att denna bör göras så fullständig, att den redovisar totala intäkter samt direkta kostnader på de olika produktionsgrenarna. Kommittén finner det däremot icke nödvändigt, att en fördelning av de gemensamma kostnaderna genomföres. De bör i stället sammanföras till hjälpkostnadsställen, så att en riktig uppfattning om deras totala storlek kan erhållas. Detta driftsbokslut förutsätter en mycket omfattande redovisning av arbetsförbrukningen och även att den s. k. inre omsättningen redovisas.

Slutligen anför kommittén rörande bearbetningen av bokföringsuppgifterna, att den föreslagna utvidgningen av räkenskaperna samt av antalet gårdar även kräver en utvidgning av det bearbetande organets kapacitet. Det anses angeläget, att detta organ i större omfattning än tidigare kontrollerar de inkommande uppgifterna. En viss förenkling av bearbetningen torde dock kunna åstadkommas genom att upplägga en del av materialet på särskilda kort. Enligt kommittén är det icke heller nödvändigt att publicera hela det material, som inkommer från den jordbruksekonomiska undersökningen. Intresset bör således främst inriktas på att för skilda storleksklasser och produktionsområden redovisa uppgifter om tekniskt produktionsresultat, intäkter och kostnader, investerat kapital samt lönsamhet. Däremot är det icke nödvändigt att medtaga uppgifter för enskilda gårdar och icke heller att fortlöpande analysera de faktorer, som inverkar på lönsamheten. Genom en sådan begränsning av redogörelsen bör det bli möjligt att framlägga den i tryck ganska snart efter bokslutet.

Bokföringsverksamhetens lokala organisation. Kommitténs förslag på denna punkt innebär i huvudsak följande.

Kommittén framhåller, att förhållandena för närvarande icke är tillfredsställande i vad gäller att förmedla erfarenhetsrön och forskningsresultat på det jordbruksekonomiska området. Upplysningsverksamheten på jordbrukets område, vilken handhas av hushållningssällskapen, är för specialiserad.

Hos sällskapen finns nu, såvitt angår det egentliga jordbruket, konsulenter för växtodling, husdjurskötsel och maskinanvändning. Dessa bedriver var och en inom sitt område upplysningsverksamhet rörande jordbrukets teknik. Självfallet söker de därvid i viss mån sätta in sin produktionsgren eller sina produktionsmedel i dess rätta ekonomiska sammanhang. Specialiserade som de är saknar de emellertid den överblick över jordbruksdriften i dess helhet, som är nödvändig för att en fruktbarande upplysning i fråga om jordbruksdriftens rätta anpassning samt om åtgärder till förbättrad ekonomi för jordbruket i dess helhet skall kunna bedrivas. Med den uppläggnings-, som agronomutbildningen och konsulentverksamheten har i Sverige, d. v. s. specialisering på vissa begränsade ämnesområden, är det naturligt att — såsom även lantbruksstyrelsen och dåvarande statens livsmedelskommission föreslog i en år 1949 framlagd utredning angående bokföringsverksamheten inom jordbruket — särskilda ekonomikonsulenter tillsättes. Därvid är det av arbetstekniska och andra skäl lämpligt att sammankoppla konsulentverksamheten på det lantbruksekonomiska området med bokföringsverksamheten. Vad förläggningen av denna verksamhet beträffar, torde det i huvudsak endast finnas två alternativ att välja på, nämligen Sveriges lantbruksförbunds bokföringskontor och hushållningssällskapen. Med hänsyn till att bokföringsverksamheten i fortsättningen enligt kommitténs mening bör samordnas med den driftsekonomiska rådgivningen samt kombineras med insamling av uppgifter för prispolitiska syften, anser kommittén, att det lokala ansvaret bör åvila sällskapen.

I anslutning härtill föreslår kommittén, att inom sällskapen skall upprättas särskilda bokföringsbyråer. Dessa bör ha hand om insamlingen av primärmaterial för den jordbruksekonomiska undersökningen, den allmänna bokföringsverksamheten, skatterådgivningen samt upplysningsverksamheten i lantbruksekonomiska frågor. Principiellt bör eftersträvas, att en sådan byrå upprättas inom varje sällskap. Kommittén anser emellertid, att det icke är praktiskt möjligt att bygga upp denna verksamhet på en gång och föreslår därför, att inrättandet av ekonomikonsulentbefattningar och överförandet av den jordbruksekonomiska undersökningens materialinsamling till sällskapen skall ske successivt, förslagsvis under en femårsperiod. Omläggningen bör påbörjas år 1953.

I fråga om bokföringsbyråernas organisation föreslår kommittén, att en ekonomikonsulent skall anställas som föreståndare och närmast ansvarig för sällskapets undervisnings- och upplysningsverksamhet på det lantbruksekonomiska området. Konsulenten bör i lönehänseende jämföras med övriga konsulenter, vilka är placerade i lönegrad Ca 26. Förutom föreståndaren torde vissa medhjälpare erfordras för fullgörandet av byråns arbetsuppgifter. Delvis är behovet av denna arbetsstyrka beroende på omfattningen av den bokförings- och skatterådgivningsverksamhet, byrån kommer att få. Ifrågasvarande personal anses emellertid icke böra uppföras i sällskapens personalförteckningar utan anställas direkt för bokföringsverksamheten och avlönas med de inkomster, som byråerna erhåller av denna.

Bokföringsverksamhetens centrala ledning samt bearbetningen av bokföringsmaterialet. Vad först angår *den centrala ledningen* framhåller kommittén inledningsvis, att de statliga bidrag, som bokföringsverksamheten på jordbrukets område sedan länge åtnjutit, varit förbundna med villkoret att statsmakterna skall ha möjlighet till viss insyn i och ledning av denna verksamhet. Denna insyn och ledning har alltsedan begynnelsen haft om hand av lantbruksstyrelsen, som även verkställt utbetalningen av de statliga bidragen. Den direkta ledningen av bokföringskontorens verksamhet har däremot utövats av lantbruksförbundets driftsbyrå. Då emellertid kommittén nu ansett, att den lokala bokföringsverksamheten bör åvila hushållningssällskapen genom särskilda ekonomikonsulenter och då lantbruksstyrelsen har det centrala överinseendet över sällskapen, finner kommittén det naturligt, att styrelsen även skall utöva den centrala ledningen av verksamheten och den lantbruksekonomiska upplysning, som föreslagits skola omhänderhas av särskilda ekonomikonsulenter. Eftersom detta innebär, att lantbruksförbundets driftsbyrå icke kommer att utöva någon fackmässig tillsyn över konsulenternas verksamhet, är det enligt kommittén nödvändigt, att styrelsen i fortsättningen själv tar hand om denna tillsyn. Dess uppgift som centralorgan bör således icke som för närvarande inskränka sig till en allmän övervakning och till att utbetala bidrag. Enligt kommitténs uppfattning kan nämligen särskilt bokföringsverksamheten icke utföras tillfredsställande utan att den centrala ledningen ständigt lämnar sakkunnig hjälp och tillsyn i det praktiska arbetet. I detta sammanhang fäster kommittén vidare uppmärksamheten på behovet av utbildning av personalen på sällskapens bokföringsbyråer. Likaså understryker kommittén önskvärdheten av att den kvalificerade arbetskraften genom fortbildningskurser beredes möjlighet att följa utvecklingen på bokföringens och lantbruksekonomiens områden.

Beträffande *bearbetningen av bokföringsmaterialet* erinrar kommittén om att detta arbete under senare år på uppdrag av lantbruksstyrelsen utförts i anslutning till lantbrukshögskolans ekonomiska institution. Från och med bokföringsåret 1950/51 har bearbetningen omhänderhåfts direkt av lantbruksstyrelsen, ehuru arbetet fortfarande utförts i högskolans lokaler.

Kommittén framhåller nu, att en utvidgning av bokföringsverksamheten i enlighet med dess förslag ovillkorligen kommer att kräva en väsentlig ökning av det bearbetande organets resurser. På detta organ skall sålunda i första hand ankomma att utöva sådan fackmässig tillsyn över den lokala bokföringsverksamheten, att denna upplägges och genomföres enhetligt efter de av kommittén föreslagna grunderna. Det bearbetande organet bör dessutom stå ekonomikonsulenterna till tjänst i frågor, som berör lantbruksekonomi, bokföring, beskattning och allmän kontorsorganisation. Kommittén understryker särskilt angelägenheten av att organet ägnar stort intresse åt hithörande spörsmål. Det bör även granska och sammanställa de samlade räkenskapsutdragen på sådant sätt, att materialet blir användbart för vidare analyser och kalkyler. Kommittén finner vidare lämpligt, att detta organ årligen gör en sammanställning av bokföringsmaterialet till belysning av

lantbrukets lönsamhet och att det i mån av tid utför skilda driftsekonomiska analyser, vilka framför allt bör tjäna såsom ledning för ekonomikonstulenterna i deras upplysningsverksamhet. Ifrågavarande organ bör slutligen ha ansvaret för att resultaten av verksamheten på lämpligt sätt bringas till allmän kännedom.

Med hänsyn till arten av nu angivna arbetsuppgifter har kommittén framför allt diskuterat fyra olika alternativ för det bearbetande organets förläggning, nämligen till jordbruksnämnden, jordbrukets utredningsinstitut, lantbrukshögskolans ekonomiska institution och lantbruksstyrelsen.

Vad först angår jordbruksnämnden framhåller kommittén, att materialet från den jordbruksekonomiska undersökningen i fortsättningen i större utsträckning än hittills torde komma att användas för prispolitiska kalkyler. Med hänsyn härtill kommer nämnden att få ett stort intresse av denna undersökning. Det kan då synas naturligt, att bearbetningen under sådana förhållanden sker hos nämnden i anslutning till dennas kalkylarbete för prispolitiska syften. Denna tanke torde ha föresvävat jordbruksutskottet i dess utlåtande över motionerna I: 107 och II: 139 till 1951 års riksdag. Utskottet anförde däri, att enligt dess mening såväl praktiska motiv som kostnads-skäl talade för att en undersökning borde företagas i fråga om möjligheterna att förlägga bearbetningen av bokföringsmaterialet i anslutning till nämndens kalkylarbete. Typjordbrukskommittén har övervägt detta uttalande och funnit, att en viss kostnadsbesparing därigenom troligen skulle kunna bli möjlig. Denna torde dock bli ganska ringa.

Emellertid bör enligt kommittén i detta sammanhang uppmärksammas åtskilliga andra faktorer. Till en början är sålunda att märka, att den jordbruksekonomiska undersökningen avser att tjäna såväl driftsekonomiska som prispolitiska syften. Då de förra frågorna bör tillmätas stor vikt i diskussionerna rörande denna undersökning, finner kommittén det knappast rationellt att förlägga bearbetningen och ansvaret för undersökningen till ett organ, som huvudsakligen har att syssla med prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Vidare har jordbruksnämnden ej den kontakt med hushållningssällskapen, som enligt vad förut framhållits bör finnas mellan dessa och den bearbetande institutionen. Kommittén anser därför, att bearbetningen av undersökningen icke bör förläggas till nämnden. Denna bör dock äga möjlighet till insyn i sagda arbete ävensom erhålla material för upprättande av typjordbrukskalkyler och andra undersökningar i samband med den prisreglerande verksamheten. Enligt kommitténs mening kan dock nämndens önskemål härutinnan infrias lika tillfredsställande, om bearbetningen är förlagd till ett annat organ som om den utföres hos nämnden.

Såsom skäl för att förlägga bearbetningen till jordbrukets utredningsinstitut kan anföras, att institutet liksom jordbruksnämnden torde ha intresse av det material, som undersökningen skall lämna till typjordbrukskalkylerna. Dessutom synes institutet ha behov av räkenskapsmaterialet för driftsekonomiska undersökningar. Liksom nämnden har dock institutet ingen närmare kontakt med hushållningssällskapen. Kommittén anser det

därför icke heller lämpligt, att institutet övertager ifrågavarande bearbetning. Däremot bör institutet ha möjlighet att från undersökningen erhålla material såväl för typjordbrukskalkyler som för driftsekonomska undersökningar.

Beträffande lantbrukshögskolan anföres, att dess ekonomiska institution torde ha intresse av en nära kontakt med bokföringsverksamheten med hänsyn till räkenskapsmaterialets betydelse för den vetenskapliga forskningen och undervisningen på lantbruksekonomiens område. Att förlägga bearbetningen till institutionen möter dock åtskilliga betänkligheter. Institutionen torde sålunda ha ringa intresse för den del av den jordbruksekonomska undersökningen, som berör typjordbrukskalkylerna. Vidare föreligger icke heller här någon kontakt med hushållningssällskapen. Följden blir dessutom, att innehavaren av professuren i lantbruksekonomi kommer att belastas med betydande uppgifter, som delvis är av annan natur än dem, som normalt ankommer på honom och vilkas handläggning torde komma att i icke obetydlig utsträckning inkräkta på hans egentliga arbetsuppgifter. Kommittén avvisar därför även detta alternativ.

Vad slutligen angår lantbruksstyrelsen framhåller kommittén, att denna myndighet är självskriven, då det gäller kontakten med hushållningssällskapen, samt erinrar om att detta förhållande varit anledningen till förslaget om att dit förlägga den centrala ledningen av bokföringsverksamheten. Enligt kommittén ligger det därför nära till hands att förlägga även bearbetningen av materialet dit. Styrelsen tager icke heller någon del i jordbrukets prisförhandlingar. Vidare har styrelsen ett stort intresse av bokföringsmaterialet för sin rationaliseringsverksamhet. För denna krävs nämligen bland annat tillgång till de uppgifter, som framkommer i driftsboksluten. Kommittén framhåller i anslutning härtill, att bristen på sådant material varit mycket framträdande och att särskilda undersökningar igångsatts av styrelsen i samarbete med, bland andra, jordbrukets utredningsinstitut för att få fram ett för driftsekonomska syften användbart material.

Kommittén har slutligen stannat för att bearbetningen av bokföringsmaterialet bör ske hos lantbruksstyrelsen. Då emellertid styrelsens nuvarande organisation icke torde medge detta, har kommittén diskuterat möjligheterna att inom styrelsen inrätta en särskild byrå för ändamålet. Enligt kommitténs mening är det dock icke lämpligt att redan nu ge det bearbetande organet en så fast organisation. I stället föreslås, att bearbetningen skall förläggas till en särskild bokföringsinstitution inom styrelsen och att till denna institution skall knytas en nämnd, i vilken de intressen, som i större utsträckning beröres av verksamheten, skall vara företrädde.

Ledningen av sålunda föreslagna bokföringsinstitution inom lantbruksstyrelsen bör enligt kommittén anförtros åt en särskild föreståndare. Denne bör besitta ingående kunskaper i lantbruksekonomi, lantbruksbokföring och statistik. Han bör vidare äga förutsättningar att utöva överinseende över den lokala bokföringsverksamheten samt kunna lämna ekonomikonseulenterna råd i driftsekonomska frågor och skatteproblem. Då

det torde vara nödvändigt, att föreståndaren erhåller relativt förmånliga lönevillkor, anser kommittén att en placering i lönegrad Cp 13 i statens allmänna avlöningsreglemente är motiverad. För att föreståndaren i önskvärd omfattning skall kunna ägna sig åt de uppgifter, som sammanhänger med institutionens ledning och utförandet av specialutredningar, finner kommittén det vidare ofrånkomligt, att till institutionen knyts ytterligare två mera kvalificerade befattningshavare. Den ene av dessa bör, bland annat, medverka vid den statistiska sammanställningen och bearbetningen av materialet och sålunda äga goda insikter i statistik. Den andre bör kunna utöva ledningen av granskningen utav bokföringsmaterialet samt biträda vid överinseendet av den lokala bokföringsverksamheten och därigenom avlasta föreståndaren vissa arbetsuppgifter. Då det är önskvärt, att ifrågavarande personer äger erfarenhet inom institutionens verksamhetsområde samt att de stannar kvar i befattningarna under ej alltför kort tid, bör löneställningen vara relativt förmånlig. Kommittén anser därför, att befattningarna bör placeras i lönegrad 29. Till en början bör de dock vara extra ordinarie.

Kommittén framhåller härefter, att bearbetningen av det inkomna bokföringsmaterialet hittills skett med anlitande av uteslutande manuell arbetskraft. Karaktären av materialet torde medföra, att man även framdeles i huvudsak blir hänvisad härtill. Kommittén finner det på grund härav angeläget, att en amanuens tjänst i reglerad befordringsgång inrättas å byrån. Innehavaren av denna tjänst bör ha agronomutbildning.

Utvidgningen av bokföringsmaterialets omfattning kräver emellertid enligt kommittén även en utökning av den med materialet sysselsatta biträdespersonalen. Med ledning av hittillsvarande erfarenhet bedömer kommittén, att den avsedda utvidgningen av verksamheten gör en utökning av ifrågavarande personal nödvändig från för närvarande fyra å fem till sammanlagt sex personer. Med hänsyn till den omfattning, verksamheten vid institutionen kommer att erhålla, synes det vidare nödvändigt, att en befattning såsom kontorist i lönegrad 13 inrättas. Beträffande övrig biträdespersonal bör tillämpas bestämmelserna angående reglerad befordringsgång för icke-ordinarie biträden för skriv- och kontorsgöromål i statens tjänst.

I fråga om förut omförmälda nämnd föreslås, att denna skall bestå av representanter för statsmakterna, det praktiska lantbruket, den lantbruks-ekonomiska forskningen och den ekonomiska forskningen i allmänhet. Ledamöterna i nämnden bör utses av Kungl. Maj:t, varvid lantbruksstyrelsen, jordbruksnämnden, lantbrukshögskolan, konjunkturinstitutet och jordbrukets utredningsinstitut bör ingå med vardera en ledamot. Kommittén förutsätter, att ifrågavarande representanter skall vara experter i frågor, som berör ekonomi och statistik. Nämnden bör avgiva yttranden och förslag rörande bokföringens omfattning och uppläggning samt materialets bearbetning. Den bör även höras beträffande tillsättandet av den kvalificerade personalen samt i anslagsfrågor. Nämnden bör sammanträda, då ordföranden eller annan ledamot så påfordrar. Vid sammanträdena bör slutligen föras protokoll, i vilka från nämndens majoritet avvikande meningar jämväl antecknas.

Vad angår bokföringsinstitutionens förläggning erinrar kommittén om att lantbruksstyrelsen och statens livsmedelskommission i sin förut omnämnda utredning föreslog en förläggning till lantbrukshögskolan, där lokaler fortfarande finns disponibla för ändamålet. Kommittén anför, att vissa skäl talar för en sådan lösning. Framför allt skulle därigenom möjliggöras en intim kontakt med företrädarna för de ekonomiska och tekniska institutionerna vid högskolan. En dylik kontakt synes vara av stor betydelse för bokföringsverksamheten och räkenskapsundersökningarnas genomförande men skulle givetvis även vara värdefull för särskilt de ekonomiska institutionernas del. Kommittén anser emellertid att de organ, som främst behöver utnyttja den jordbruksekonomiska undersökningens material, lättare kan få del av detta, därest den bearbetande institutionen förlägges till Stockholm. Vidare kan en bättre kontakt i så fall upprätthållas med lantbruksstyrelsen. Sistnämnda förhållanden motiverar enligt kommitténs mening, att bokföringsinstitutionen förlägges till Stockholm, så snart lokaler kan anskaffas där.

Kostnadsberäkningar. Kommittén beräknar, att den jordbruksekonomiska undersökningen efter omläggningen skall komma att kosta tillhopa 1 134 100 kronor under det första året, varav 974 300 kronor hänför sig till bokföringsverksamheten och 159 800 kronor till bearbetningen. Därtill kommer kostnader för främjandet av bokföringsverksamheten vid mindre jordbruk. För budgetåret 1952/53 har 46 000 kronor beräknats för sistnämnda ändamål. Vid fullt utbyggd organisation beräknar kommittén kostnaderna för undersökningen till 1 265 400 kronor, varav 1 120 600 kronor faller på bokföringsverksamheten och 144 800 kronor på det bearbetande organet. I förhållande till det belopp, som undersökningen beräknas kosta 1952/53 i sin nuvarande utformning, eller ungefär 610 000 kronor, innebär den föreslagna omläggningen sålunda en avsevärd fördyring. Enligt kommittén beror detta delvis på att den nuvarande ordningen måste betraktas såsom ett mindre tillfredsställande provisorium, särskilt när det gäller bearbetningen. Den utvidgade kvantitetsredovisning, som kräves för typjordbrukskalkylerna, ökar vidare kostnaderna väsentligt. Merkostnaden för detta ändamål uppskattas till cirka 334 000 kronor. För den utvidgning, som föreslagits för den driftsekonomiska rådgivningen samt materialinsamlingen för driftsekonomiska syften, beräknas merkostnaden uppgå till cirka 220 000 kronor. Den övriga kostnadsökningen på cirka 100 000 kronor anser kommittén kunna betraktas såsom ofrånkomlig även vid nuvarande organisationsform, om undersökningen skall lämna ett tillförlitligt och för avsedda syften användbart material. Vid jämförelse mellan nuvarande kostnader och kostnaderna för den av kommittén föreslagna organisationen bör sålunda strängt taget ett belopp av (610 000 + 100 000 =) 710 000 kronor jämföras med nyssnämnda summa å 1 265 400 kronor. Den faktiska kostnadsökningen blir då cirka 555 000 kronor.

B. Lantbruksstyrelsens och jordbruksnämndens skrivelse.

I sin förut nämnda skrivelse anför lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden, att kommitténs betänkande enligt deras mening klart visar, att den nuvarande jordbruksekonomiska undersökningen i metodiskt hänseende är behäftad med åtskilliga brister. Myndigheterna anser därför en genomgripande omläggning vara påkallad, särskilt om det räkenskapsresultat, som erhålles vid undersökningen, skall kunna läggas till grund för sådana typjordbrukskalkyler, som avses i 1947 års riksdagsbeslut. Likaså ansluter sig myndigheterna i sådant fall till vad kommittén anfört om att den lokala organisationen av undersökningen bör ändras så, att undersökningen lokalt uppdrages åt hushållningssällskapen och att dessa för ändamålet erhåller ett antal särskilda ekonomikonsulenttjänster.

Enligt myndigheternas uppfattning är det tydligt, att ett genomförande av kommitténs förslag — även vid sidan av det värde den jordbruksekonomiska undersökningen skulle ha som underlag för typjordbrukskalkyler — skulle innebära fördelar i åtskilliga avseenden. Bland annat skulle, såsom kommittén framhållit, möjligheterna till forskning på det jordbruksekonomiska området förbättras. Vidare skulle sällskapens möjligheter att bedriva driftsekonomisk upplysnings- och rådgivningsverksamhet avsevärt utökas. Samtidigt som genomförandet av förslaget sålunda skulle medföra fördelar i skilda hänseenden, blir kostnadsökningen i samband därmed ganska betydande. Myndigheterna påpekar, att ökningen kommer att bli något större än den kommittén beräknat, därest hänsyn även tages till de kostnader, som blir förenade med skogsvårdsstyrelsernas medverkan vid inventering av skogstillgångar m. m. Därest prisregleringen avses skola ske med ledning av typjordbrukskalkyler, torde det dock knappast vara möjligt att skaffa erforderligt material till dessa för en lägre kostnad än den, genomförandet av kommitténs förslag skulle draga. Under angivna förutsättning har myndigheterna i princip intet att invända mot förslaget.

Emellertid kommer jordbruksprisutredningen under sitt arbete även att behandla spørsmålet om typjordbrukskalkylernas betydelse för den framtida prisregleringen. Med hänsyn härtill anser myndigheterna, att ställningstagandet till frågan om den av typjordbrukskommittén föreslagna ändringen av den lokala organisationen för den jordbruksekonomiska undersökningen bör anstå tills nämnda utredning fattat ståndpunkt till det fortsatta prisregleringssystemet och typjordbrukskalkylernas betydelse i detta sammanhang preciserats. För sin del framhåller lantbruksstyrelsen på denna punkt att frågan om att inrätta särskilda ekonomikonsulenttjänster hos hushållningssällskapen i viss mån kommer i ett annat läge, därest prisregleringen ej skall ske med ledning av typjordbrukskalkyler och den jordbruksekonomiska undersökningen sålunda får en mera begränsad omfattning. Nämnda spørsmål bör i så fall prövas vid en avvägning mellan olika föreliggande önskemål om förstärkning av sällskapens personal med hänsyn till sällskapens

egna arbetsuppgifter. Därvid är det enligt lantbruksstyrelsens uppfattning antagligt, att vissa andra behov kommer att bedömas såsom mera angelägna.

Myndigheterna framhåller härefter, att det — även om kommitténs förslag beträffande undersökningens lokala organisation tills vidare ej kommer att genomföras — är önskvärt, att man snarast inom ett begränsat område försöksvis genomför en omläggning av metodiken i överensstämmelse med kommitténs förslag. Vidtages en sådan omläggning i förslagsvis Östergötland, kan årskostnaden härför beräknas uppgå till omkring 30 000 kronor. Denna kostnad är enligt myndigheternas uppfattning obetydlig i jämförelse med de värdefulla erfarenheter, som kan vinnas genom en sådan försöksverksamhet.

Enligt myndigheterna är emellertid en förstärkning av undersökningens centrala organisation ofrånkomlig, oberoende av hur spörsmålen om metodiken och den lokala organisationen löses. Beträffande den centrala ledningen och bearbetningen ansluter myndigheterna sig till kommitténs förslag i ämnet. Lantbruksstyrelsen finner dock, att tillräckliga skäl ej föreligger för att föreståndaren för den ifrågasatta bokföringsinstitutionen skall — i motsats till nu befintliga byråchefer inom styrelsen — placeras å löneplan 2. Styrelsen anser i stället, att föreståndaren bör ha byråchefs tjänsteställning och placeras i lönegrad Ce 37. Storleken av den övriga personalen förutsättes bli beroende på utformningen av den jordbruksekonomiska undersökningen. Såväl lantbruksstyrelsen som jordbruksnämnden anser dock, att det under alla förhållanden torde vara nödvändigt, att å institutionen finnes en befattningshavare i 29 lönegraden samt en amanuens.

I fråga om sammansättningen av den nämnd, som enligt kommitténs förslag skall vara knuten till den centrala institutionen, uttalar myndigheterna, att även hushållningssällskapen lämpligen bör erhålla en representant i denna.

I skrivelsen anmäles slutligen, att vid lantbruksstyrelsens handläggning av ärendet ledamoten av styrelsen, lantbrukaren *E. A. Själander* anfört avvikande mening såtillvida, att han förklarar sig anse att, därest en omläggning av den jordbruksekonomiska undersökningen skall ske på sätt kommittén föreslagit, bokföringsarbetet beträffande denna undersökning ävensom övrig statsunderstödd bokföringsverksamhet inom jordbruket liksom hittills skall ombesörjas av Sveriges lantbruksförbunds driftsbyrå genom dess bokföringskontor.

C. Jordbruksprisutredningens skrivelse.

Utredningen framhåller till en början, att den ännu icke kan göra några uttalanden beträffande det framtida prisregleringssystemet på jordbrukets område och typjordbrukskalkylernas ställning i detta sammanhang. Då utredningen emellertid ansett frågan om den jordbruksekonomiska undersökningen vara av synnerlig vikt, har utredningen funnit sig böra framlägga

vissa synpunkter och förslag i anledning av kommitténs betänkande. Av vad utredningen anfört må i förevarande sammanhang återgivas följande.

Utredningen erinrar om att i direktiven för dess arbete bland annat anföres, att det jordbrukspolitiska program, som stadfästes genom 1947 års riksdagsbeslut, i stort sett visat sig vara ändamålsenligt. Såsom mål för jordbrukspolitiken bör sålunda allttjämt uppställas likställighet i inkomst för arbetskraften inom jordbruket och arbetskraften inom andra näringar. Medlen att uppnå detta mål bör enligt direktiven även i fortsättningen vara ett efter förhållandena avpassat prisstöd samt stöd åt jordbrukets inre och yttre rationalisering. För egen del anser utredningen att, hur än den statliga prisregleringen närmare utformas, fullföljandet av nyssnämnda målsättning kräver att statsmakterna ständigt kan följa jordbrukets inkomst- och kostnadsförhållanden i olika storleksgrupper och områden. Enär en differentierad kännedom om utvecklingen av jordbrukets lönsamhet främst kan förvärvas genom den jordbruksekonomiska undersökningen, kommer den information, som kan erhållas genom en sådan undersökning, under alla förhållanden att vara av största värde för jordbrukspolitiken. Detta gäller även om typjordbrukskalkyler ej direkt skall användas som grund för prissättningen. En genomgående omorganisation av den jordbruksekonomiska undersökningen är dock enligt utredningens mening nödvändig för att denna skall lämna ett material, som med tillfredsställande säkerhet kan användas för nu berörda ändamål. Utredningen finner det därför vara av synnerlig vikt, att omläggningen av den jordbruksekonomiska undersökningen genomföres snarast möjligt och att förslag därom framläggas för 1953 års riksdag.

Slutligen föreslår utredningen, att den ifrågasatta ekonomikonstulentorganisationen till att börja med skall prövas vid förslagsvis fyra hushållnings-sällskap. Härvid syftas närmast på sällskapen i Västerbottens, Värmlands, Jönköpings samt Göteborgs och Bohus län. Enligt utredningen bör det dock ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, på lantbruksstyrelsen att taga slutlig ställning till detta val. Den sammanlagda kostnaden för den jordbruksekonomiska undersökningen kommer vid bifall härtill att uppgå till cirka 1 110 000 kronor om året.

D. Yttrandena.

Flertalet remissinstanser tillstyrker kommitténs förslag eller lämnar desamma utan någon mera väsentlig erinran. *Statistiska centralbyrån* och *konjunkturinstitutet* avstyrker emellertid förslagen helt. Vidare riktar *statskontoret* åtskilliga anmärkningar mot desamma. Ämbetsverket anser sålunda förslagen betänkliga med hänsyn till de avsevärda merkostnader, som därigenom skulle komma att åsamkas statsverket. På grund därav ifrågasättes en grundlig översyn i syfte att nedbringa statens kostnader för ändamålet. Ej heller finner statskontoret skäl att inrätta en särskild bokföringsinstitution

hos lantbruksstyrelsen eller att till det bearbetande organet knyta en nämnd. Slutligen anser *Sveriges lantbruksförbund*, att bokföringsverksamheten liksom hittills bör handhas av förbundet genom dess driftsbyrå i samarbete med förekommande bokföringsföreningar. I övrigt har kommitténs förslag föranlett uttalanden endast beträffande vissa detaljer. Särskilt gäller detta beträffande bokföringssystemet och därmed sammanhängande spörsmål, i vilka hänseenden åtskilliga synpunkter och kompletterande förslag framlagts. I stort sett har emellertid kommittéförslaget i ämnet godtagits.

Utöver vad nu anförts må av remissutlåtandena återgivas följande.

Statistiska centralbyrån och *konjunkturinstitutet* framhåller, att ett ställningstagande till den ifrågasatta utvidgningen av den jordbruksekonomiska undersökningen måste bero på de ändamål, för vilka undersökningen skall utnyttjas. Kommittén har emellertid icke klargjort huvudändamålet med den på undersökningsmaterialet baserade statistiken, nämligen att ligga till grund för prispolitiska beräkningar, utan har hänvisat till jordbruksprisutredningens prövning av denna fråga. Med hänsyn härtill finner myndigheterna det vara omöjligt att nu fatta ståndpunkt till förslagen och föreslår, att dessa tages upp till ny behandling med utgångspunkt från det förslag, som är att vänta rörande omläggning av jordbrukskalkylen m. m. Vidare uttalar myndigheterna att de kostnader, som den jordbruksekonomiska undersökningen redan nu drager, förefaller orimligt stora i förhållande till den information som vinnes.

Statskontoret anser av samma skäl som anförts av lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden, att slutlig ställning nu icke bör tagas till frågan om en omläggning i metodiskt hänseende av den jordbruksekonomiska undersökningen. Då det emellertid torde vara värdefullt, att den av kommittén föreslagna metodiken prövas, vill statskontoret icke motsätta sig, att densamma försöksvis tillämpas inom ett begränsat område. Ämbetsverket delar även nyssnämnda myndigheters uppfattning, att frågan om den lokala organisationen av bokföringsverksamheten bör anstå i avbidan på resultatet av jordbruksprisutredningens arbete. Av vad statskontoret anført må därjämte återgivas bland annat följande.

Såsom redan förut anmärkts inger kommitténs förslag statskontoret allvarliga betänkligheter med hänsyn till de avsevärda merkostnader, som förslagens genomförande skulle åsamka statsverket. För sin del håller statskontoret för troligt, att åtskilliga förbättringar av den jordbruksekonomiska undersökningen är möjliga att genomföra utan att fördenskull de kostnader, som anses böra åvila staten, skulle behöva mera avsevärt överstiga nuvarande bidragsgivning. Ämbetsverket föreslår därför, att kommittéförslagen blir föremål för en grundlig översyn i syfte att nedbringa statens utgifter för ändamålet. Därvid bör särskilt övervägas behovet av att hos varje hushållningssällskap anställa en av statsmedel avlönad ekonomikonstulent med de i betänkandet angivna arbetsuppgifterna. Vidare finner ämbetsverket det i hög grad tveksamt, om berättigade krav kan uppställas på att staten skall påtaga sig kostnaderna för konsulentverksamheten, eftersom denna delvis får anses tjäna jordbrukarnas enskilda intressen.

Beträffande undersökningens centrala organisation har statskontoret icke något att erinra mot att bearbetningen av materialet förläggas till lantbruksstyrelsen. Däremot anser ämbetsverket det icke motiverat att för ändamålet tillskapa en särskild institution med en befattningshavare i byråchefs tjänstställning såsom föreståndare. Enligt statskontorets mening föreligger icke hinder mot att hänföra nu ifrågavarande arbetsuppgifter till någon inom styrelsen redan befintlig byrå. Ansvar för bearbetningen bör i likhet med vad som redan nu är fallet tillkomma en arbetsledare i byrådirektörs tjänstställning med en förste aktuarie som närmaste medarbetare. Storleken av övrig personal får bli beroende av den slutliga utformningen av den jordbruksekonomiska undersökningen. Slutligen finner statskontoret skäl icke heller föreligga för att till det bearbetade organet knyta en nämnd, i vilken de intressen som beröres av verksamheten skall vara företrädade. Förslagen avstyrkes därför i denna del.

Lantbruksakademien anser att det skulle innebära en för jordbruket synnerligen betydelsefull utvidgning av hushållningssällskapens upplysningsverksamhet, om den lokala bokföringsverksamheten ordnas på sätt kommittén föreslagit. Emellertid kan ett överförande till sällskapen av denna verksamhet möjligen föranleda minskad anslutning. Även andra skäl kan anföras mot en sådan anordning. Akademien anser dock, att skälen för en anknäpning av verksamheten till sällskapen överväger och tillstyrker därför förslaget i denna del. Vidare delar akademien kommitténs mening, att verksamheten bör utbyggas successivt. Därvid bör man pröva sig fram, vilket i enlighet med jordbruksprisutredningens förslag lämpligen kan ske samtidigt inom fyra län. Dessa bör dock utväljas så, att till sin typ olika jordbruksbygder blir representerade. Beträffande den centrala ledningen och bearbetningen ansluter sig akademien till kommitténs förslag, dock att akademien i fråga om löneställningen för bokföringsinstitutionens föreståndare biträder lantbruksstyrelsens yttrande.

Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök samt *lantbrukshögskolans lärarkollegium* anser, att slutlig ställning till frågan om den lokala bokföringsverksamhetens organisation icke bör tagas förrän man vunnit praktisk erfarenhet av den föreslagna ekonomikonstverksamheten vid några hushållningssällskap. Jordbruksprisutredningen har härutinnan valt sällskapen i Västerbottens, Värmlands, Jönköpings samt Göteborgs och Bohus län, troligen på grund av att där icke finns någon form av sådan verksamhet. För sin del ifrågasätter emellertid högskolestyrelsen och kollegiet, om icke ett annat val av försöksområden skulle kunna tänkas ge en mera representativ bild av förhållandena och förutsättningarna inom riket i dess helhet.

Vad angår den centrala organisationen understryker högskolestyrelsen och lärarkollegiet, att en förstärkning av densamma under alla förhållanden är ofrånkomlig. I fråga om kommitténs förslag i ämnet anföres att det är i hög grad önskvärt, att den lantbruksekonomiska sakkunskapen vid högskolan även blir representerad i den föreslagna nämnden. Härvid åsyftas närmast den lantbruksekonomiska institutionens professor och laborator,

vilken senare har hand om ämnet bokföring. Att dessa båda beredes plats i nämnden anses vara så mycket mer angeläget som behovet av lantbruks-ekonomisk forskning framhållits i flera sammanhang och sagda befattningshavare ägnar en stor del av sin tid åt sådan forskning. Vidare erinras om att den jordbruksekonomiska undersökningen hittills varit förlagd till Ultuna med lokaler i nära anslutning till de ekonomiska institutionerna vid lantbrukshögskolan. Rätt utnyttjat måste ett dylikt arrangemang erbjuda såväl betydande ekonomiska fördelar som fördelar vad beträffar forskningen. Föreståndaren för verksamheten och hans medarbetare bör sålunda vid Ultuna i sitt arbete kunna få ett värdefullt stöd av företrädarna för de ekonomiska ämnena vid lantbrukshögskolan, samtidigt som dessa för sin forskning får det nödvändiga bokföringsmaterialet lätt tillgängligt.

Skogsstyrelsen framhåller önskvärdheten av införandet av en sådan bokföringsordning, att ett tillfredsställande underlag skapas för att bedöma jordbrukets och skogsnäringens lönsamhet. I fråga om den centrala organisationen av verksamheten understryker styrelsen skogens betydelse och framhåller, bland annat, att skogsbruket bör vara representerat i den till den centrala bokföringsinstitutionen knutna nämnden.

Kommitténs förslag tillstyrkes i allt väsentligt av *hushållningssällskapens förbund*, som tillika framhåller angelägenheten av att den jordbruksekonomiska undersökningen omlägges snarast möjligt. Då emellertid konsulentorganisationen icke kan utbyggas med en gång, förordar förbundet jordbruksprisutredningens förslag, att organisationen till en början skall prövas vid fyra hushållningssällskap. Med hänsyn till omfattningen av de åtgärder, som erfordras från sällskapens sida för att den jordbruksekonomiska undersökningen skall kunna genomföras, anser förbundet i likhet med lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden det lämpligt och befogat, att en representant för sällskapen ingår i den nämnd, som skall knytas till den centrala bokföringsinstitutionen.

Sveriges lantbruksförbund hänvisar till vad förbundet anfört i sitt utlåtande över lantbruksstyrelsens och statens livsmedelskommissions förut omfördälda utredning av år 1949 angående bokföringsverksamheten inom jordbruket. I nämnda utlåtande uttalade förbundet, att ifrågavarande verksamhet alltjämt borde handhas av förbundet genom dess driftsbyrå i samarbete med förefintliga bokföringsföreningar. Förbundet framhåller nu, att det icke funnit anledning att frångå denna ståndpunkt. I övrigt understrykes önskvärdheten av att den centrala bearbetningen av bokföringsmaterialet får ökade resurser.

Riksförbundet Landsbygdens folk tillstyrker kommitténs förslag och förklarar sig icke vilja motsätta sig, att ekonomikonsulentorganisationen till att börja med prövas vid fyra hushållningssällskap.

Slutligen må nämnas, att *hushållningssällskapen i Jönköpings, Göteborgs och Bohus, Värmlands samt Västerbottens län* tillstyrkt eller icke haft någon erinran mot att dessa län valts såsom försöksområden för att pröva nyssnämnda organisation.

Anslagsäskanden för budgetåret 1953/54.

1. Lantbruksstyrelsen: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	1 488 500	1 743 371
1952/53 (statsliggaren s. 734).....	1 773 500	
1953/54 (förslag).....	2 096 000	

Y r k a n d e n. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 27/8 1952) hemställer, att anslaget skall höjas med 479 500 kronor till 2 253 000 kronor enligt följande beräkning.

	Ökning	Minskn.
1. Kanslibyrån:		
1 förste byråsekreterare i Ce 27	18 276	
2. Lantbruksbyrån:		
3 överkontrollassistenter i Ce 16	31 464	
3. Undervisningsbyrån:		
a) 1 byråinspektör i Ce 29 i st. för 1 inspektris med arvode	17 748	
b) 1 byråassistent i Ce 24 i st. för 1 amanuens i reglerad befordringsgång	3 744	
4. Jordbruksekonomisk byrå:		
a) 1 byråchef i Ce 37	26 700	
b) 1 förste aktuarie i Ce 29	20 148	
c) 1 byråassistent i Ce 24	15 612	
d) 5 skriv- och räknebiträden i reglerad befordringsgång	35 460	
5. Jordförbättringsbyrån:		
a) 1 lantbruksingenjör i Ca 32	22 884	
b) 1 förste byråsekreterare i Ce 29	20 148	
c) 1 bokhållare i Ce 21	13 164	
d) 1 byråingenjör i Ce 24 i st. för 1 amanuens i reglerad befordringsgång	—	—
e) 1 kontorist i Ca 13 i st. för 1 kanslibitråde i Ca 11 ...	696	
f) 2 förste byråingenjörer i Ca 29 och 1 byråingenjör i Ca 24		40 296
g) 1 ingenjörbiträde i Ce 19		11 868
h) 2 tekniker i Ce 15		20 184
6. Planläggningsbyrån:		
a) 1 extra tjänsteman i st. för 1 byrådirektör i Ce 31.	—	—
b) 1 byråassistenttjänst i Ca 24 föres å övergångsstat..	—	—
c) 3 byråassistenter i Ce 24 och 4 amanuenser i reglerad befordringsgång		94 308
d) 2 lantbrukskonsulenter i Ce 26 och 6 lantbruksassistenter i Cf 19—Ce 24	123 288	
7. 1 kontorsbiträde i Ce 8 i st. för i Ca 8	—	—
8. Ersättningar till sakkunniga	10 000	

	Ökning	Minskn.
9. Lönereglering för vissa tjänstemän	11 139	
10. Löneklassförändringar och reglerad befordringsgång	17 344	
11. Rörligt tillägg	258 608	
	<u>646 423</u>	<u>166 656</u>
	+ 479 767	

Motiv. 1. Ifrågavarande tjänst, som enligt lantbruksstyrelsen måste anses oundgänglig, inrättades från och med budgetåret 1951/52. Några särskilda medel för avlöning åt tjänsteinnehavaren beräknades emellertid icke, enär det förutsattes att motsvarande besparing skulle göras på andra tjänster. Emellertid sänktes icke-ordinarieposten samtidigt generellt med 50 000 kronor. Detta har medfört, att styrelsens möjligheter att anställa icke-ordinarie personal blivit alltför begränsade.

2. Beträffande motiveringen för detta förslag hänvisar lantbruksstyrelsen till vad den anfört i sina anslagsäskanden för budgetåret 1953/54 under punkten Nötboskapsavelns befrämjande: Understöd åt kontrollföreningsverksamhet (se IX ht 1953, s. 115 under 2). Styrelsen uttalar i detta sammanhang, att lantbruksbyråns uppgifter och organisation av flera skäl bör överses inom den närmaste tiden. Särskild uppmärksamhet bör därvid ägnas åt byråns verksamhet på mejerihanteringens, trädgårdsodlingens och husdjursavelns områden. Styrelsen räknar med att en sådan översyn av byrån skall kunna medhinnas under innevarande budgetår och att därav föranledda förslag skall kunna upptagas i anslagsäskandena för budgetåret 1954/55.

3 a och b. Lantbruksstyrelsen erinrar om att den i föregående års anslagsäskanden framlade förslag till omorganisation av undervisningsbyrån. Rörande förslaget allmänna innebörd torde få hänvisas till IX ht 1952 s. 5—7. Här må blott nämnas, att enligt förslaget byråns arbetsuppgifter skulle indelas i tre huvudgrupper. Av dessa skulle var och en under byråchefens ledning och överinseende förestås av en byråinspektör i 29 lönegraden. Härjämte skulle bland annat en byråassistent tillföras byrån för att från byråchefen avlasta en del rutinarbete. Styrelsens förslag bifölls emellertid endast i så måtto, att dels den dåvarande byråinspektören i lönegrad Ca 27 uppflyttades i lönegrad Ca 29, dels en amanuens tjänst i reglerad befordringsgång nyinrättades.

Styrelsen föreslår nu, att den byråinspektörstjänst i lönegrad Ce 29, vars innehavare enligt förslaget, bland annat, skulle handlägga ärenden rörande lantbrukshållsskolorna och hemkonsulentverksamheten, skall inrättas från och med nästa budgetår. I anslutning härtill erinrar styrelsen om att förordnandet för den nuvarande arvodesanställda inspektrisen för lantbrukshållningen utgår den 31 december 1952. Vidare föreslås, att nyssnämnda amanuens tjänst skall utbytas mot en byråassistenttjänst i lönegrad Ce 24, enär det enligt styrelsens erfarenhet med hänsyn till konkurrens från, bland andra, lantbruksundervisningsanstalterna eljest icke torde vara möjligt att besätta tjänsten med lämplig innehavare.

4. Såsom framgår av det föregående har lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden i den skrivelse, varmed myndigheterna överlämnat typjordbrukskommitténs betänkande, anslutit sig till kommitténs förslag att den centrala bearbetningen av materialet från den jordbruksekonomiska undersökningen skall förläggas till lantbruksstyrelsen och där ombesörjas av en särskild institution med en till densamma knuten nämnd. Styrelsen upptager nu under förevarande punkt erforderlig personal för denna institution, som enligt styrelsen bör benämnas jordbruksekonomisk byrå. Beträffande byråns personal innebär styrelsens föreliggande förslag ett par smärre avvikelser från vad som anfördes i styrelsens och jordbruksnämndens nyss omförmälda skrivelse. Institutionens chef anses sålunda böra benämnas byråchef i stället för föreståndare. Vidare föreslås, att amanuensbefattningen skall utbytas mot en befattning som assistent i lönegrad Ce 24. Till stöd härför framhålles, att det eljest torde bli svårt att förvärva en befattningshavare, som kan väntas kvarstanna på tjänsten någon längre tid. Beträffande behörighetskraven för de mera kvalificerade befattningshavarna uttalar styrelsen, att den i stort sett kan ansluta sig till kommitténs förslag.

5. Enligt gällande instruktion för lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna handlägges på jordförbättringsbyrån ärenden rörande torrläggningens verksamheten och övriga ärenden rörande jordbrukets inre rationalisering. Enligt beslut av 1951 års riksdag har emellertid beslutanderätten i vissa torrläggningens ärenden överflyttats från styrelsen till lantbruksnämnderna. I enlighet härmed har nämnderna erhållit bemyndigande att i viss utsträckning bevilja kreditgaranti för lån till torrläggningsföretag ävensom statsbidrag ur rationaliseringsanslaget till sådana företag (SFS nr 413/1951).

Lantbruksstyrelsen framhåller, att torrläggningens ärendenas decentralisering medfört en väsentlig förändring av jordförbättringsbyråns arbetsuppgifter. Enligt styrelsens mening bör byråns funktion i avseende å torrläggningens verksamheten i fortsättningen alltmera inriktas på att planera och övervaka verksamheten, att leda densamma genom råd och anvisningar samt prövning av besvär ävensom på att verka för enhetlighet. Då det emellertid är av största vikt att den verksamhet, som nu övertagits av nämnderna, från början inlänkas på rätta banor, bör byrån — vars organisation alltsedan år 1948 varit tämligen lös — snarast organiseras på ett med hänsyn till de ändrade arbetsuppgifterna ändamålsenligt sätt. Styrelsen anser sig därför böra föreslå, att ifrågavarande byrå från och med nästa budgetår skall helt omorganiseras. Härvid utgår styrelsen från att ärenden rörande lån och bidrag till torrläggningsföretag även framdeles i viss omfattning skall handläggas å byrån. Någon definitiv gränsdragning mellan styrelsens och nämndernas beslutanderätt i torrläggningens ärenden har visserligen icke gjorts, men man torde få räkna med att ärenden angående lån och bidrag till större eller mera komplicerade företag under alla förhållanden kommer att prövas inom styrelsen. Styrelsen förklarar vidare, att den vid uppgörandet av sitt omorganisationsförslag tagit hänsyn till att möjlighet torde finnas att genomföra vissa förenklingar i ärendenas handläggning, exempelvis såvitt an-

går de kameralt betonade uppgifterna genom revision av förekommande blanketter och begränsning av den tekniska granskningen på en del punkter.

Styrelsen framhåller härefter, att grundtanken i dess förslag är att på byrån bör finnas minst så många tjänster, som under alla förhållanden måste anses erforderliga för att byrån skall kunna fullgöra sina funktioner på ett tillfredsställande sätt. Den sålunda erforderliga stommen av personal bör enligt styrelsens mening såvitt angår torrlägningsverksamheten bestå av — förutom byråchefen och personal för kansli- och kontorsarbete — 1 lantbruksingenjör i Ca 32, 1 förste byråsekreterare i Ce 29, 1 byråingenjör i Ca 24, 1 byråingenjör i Ce 24 samt 1 bokhållare i Ce 21. Den arbetskraft, som därutöver kan komma att behövas för ifrågavarande verksamhet, bör normalt kunna erhållas genom att i mån av behov personal hos lantbruksnämnderna inkallas för tillfällig tjänstgöring å byrån. För att en viss balans från tiden före decentraliseringen skall kunna avarbetas i önskvärd takt måste emellertid därutöver under en övergångstid 1 ingenjörbiträde i Ce 22 och 1 ingenjörbiträde i Ce 19 behållas å byrån. Tjänsterna som lantbruksingenjör, förste byråsekreterare och bokhållare föreslås skola nyinrättas. Vad angår den tekniska personalen medför decentraliseringen, att behovet av dylik personal minskas. Denna minskning blir dock enligt styrelsen icke så stor som man skulle kunnat förvänta med hänsyn till nedgången av antalet torrlägningsärenden å byrån. De grupper av ärenden, som genom decentraliseringen övertagits av nämnderna, utgöres nämligen mestadels av ärenden utav enklare beskaffenhet, vilka tidigare vid handläggningen inom styrelsen icke föranlett något mera tidsödande arbete utan kunnat behandlas rutinmässigt. Enligt styrelsens mening kan dock 2 befattningar som extra tjänstemän i Cg 29, 1 befattning som ingenjörbiträde i Ce 19 samt två teknikerbefattningar i Ce 15 indragas från och med nästa budgetår. Härjämte bör 2 förste byråingenjörstjänster i Ca 29 och 1 byråingenjörstjänst i Ca 24 avföras ur styrelsens personalförteckning.

Övriga ärenden rörande jordbrukets inre rationalisering bör liksom hittills handläggas och föredragas av byrådirektören. I den mån denne framdeles tillfälligt behöver assistenthjälp, torde sådan kunna ordnas genom anlitande av någon utav de lantbruksassistenter, som under nästföljande punkt föreslås skola placeras å planlägningsbyrån.

Sammanfattningsvis föreslår sålunda lantbruksstyrelsen, att personalen på jordförbättringsbyrån skall bestå av följande befattningshavare, nämligen 1 byråchef i Ca 37, 1 lantbruksingenjör i Ca 32, 1 byrådirektör i Ce 31, 1 förste byråsekreterare i Ce 29, 1 byråingenjör i Ca 24, 1 byråingenjör i Ce 24, 1 bokhållare i Ce 21, 1 ingenjörbiträde i Ce 22 och 1 ingenjörbiträde i Ce 19. Härutöver behövs 1 kansliskrivare i Ca 15, 1 kontorist i Ca 13 samt 4 skriv- eller kontorshiträden i Cf 4—Ca 8. Sistnämnda befattningshavargrupp bör emellertid efter hand kunna minskas med två befattningshavare. De bör dock därvid överflyttas till andra byråer inom styrelsen, vilkas behov av dylika biträden icke helt kan tillgodoses inom nuvarande anslagsram.

Till motivering för de olika förslagen anför styrelsen i övrigt följande.

a. Torrlägningsärendenas decentralisering medför, att byråchefen huvudsakligen måste ägna sig åt planläggningen av torrlägningsverksamheten och ledningen i stort av verksamheten för jordbrukets inre rationalisering. För att detta skall bli möjligt måste han i största möjliga utsträckning befrias från föredragningskyldighet. Byrån bör därför enligt styrelsens mening utrustas med en befattningshavare, som kan övertaga uppgiften att föredraga bland annat ärenden angående lån och bidrag på eget ansvar ävensom svara för utarbetandet av anvisningar m. m. rörande torrlägningsverksamheten. Denne befattningshavare bör ha lantbruksingenjörutbildning och besitta betydande erfarenhet från verksamheten på fältet. Om tillräckligt meriterad och lämplig person skall kunna förvärvas till tjänsten, kan densamma enligt styrelsens mening icke placeras i lägre lönegrad än den som gäller för ordinarie lantbruksingenjör eller sålunda Ca 32.

b. Behovet av arbetskraft med juridisk och administrativ erfarenhet har sedan länge gjort sig gällande å byrån. Den föreslagne befattningshavaren är väsentligen avsedd att biträda byråchefen vid större utredningar ävensom att självständigt föredraga remisser och besvärärenden, i den mån dessa är av juridisk art, samt att sköta de ombudsmannaärenden, som uppkommer i samband med torrlägningsverksamheten. Han skall även kunna anlitas vid utfärdandet av föreskrifter och anvisningar inom byråns olika verksamhetsområden.

c. Torrlägningsärendena har hittills brukat handläggas å dels en teknisk avdelning, dels en kameral avdelning. De uppgifter, som åvilar sistnämnda avdelning, behöver i och för sig icke handläggas av teknisk personal. Enär ett visst bedömande även ur teknisk synpunkt ingått i arbetet, har avdelningen emellertid ansetts böra ledas av en tekniskt utbildad tjänsteman. Enligt vad styrelsen funnit torde dock de kamerala uppgifterna kunna särskiljas från de övriga och anförtros åt en befattningshavare med kameral eller motsvarande utbildning. Den tekniska personal, som nu sysslar med kameralt arbete, kan därigenom frigöras för andra uppgifter. Styrelsen föreslår därför, att byrån skall tillföras en bokhållare i Ce 21, vilken skall ha att med biträde av den å avdelningen redan placerade kansliskrivaren svara för de rent kamerala uppgifterna.

I detta sammanhang påpekar styrelsen vidare, att det kan synas ligga nära till hands att överflytta jordförbättringsbyråns kamerala uppgifter till styrelsens kamerala byrå. På grund av rådande arbetsbelastning kan emellertid sistnämnda byrå icke åläggas ökade arbetsuppgifter utan däremot svarande personalförstärkning. Även andra skäl talar för att den föreslagna bokhållartjänsten placeras å jordförbättringsbyrån. Det kamerala arbetets behöriga gång fordrar nämligen ständig tillgång till de register och liggare m. m., som förs å denna byrå.

d. Ifrågavarande amanuensbefattning har alltsedan år 1945 innehaft av en läroverksingenjör. Tjänsten synes med hänsyn härtill nu rätteligen böra ombildas till en byråingenjörstjänst.

e. Å byrån bör i enlighet med 1947 års biträdesutrednings förslag och i likhet med vad som är fallet å styrelsens övriga större byråer finnas en kontorist med huvudsaklig uppgift att svara för byråns diarium och register m. m. samt att tjänstgöra såsom byråchefens sekreterare.

f. Medel till avlöningar åt ifrågavarande tjänstemän är icke anvisade under ordinarieposten. Minskningen hänför sig till icke-ordinarieposten och motsvarar avlöningar åt de två extra tjänstemän i Cg 29, vilka styrelsen ägt anställa i stället för de båda förste byråingenjörerna och vilka vid bifall till styrelsens omorganisationsförslag blir obehövlige.

6 a. Lantbruksstyrelsen framhåller, att de föreslagna personalförändringarna å planläggningsbyrån alla syftar till att göra byråns organisation mera elastisk än den för närvarande är och därmed underlätta ett i hög grad önskvärt utbyte av tjänstemän mellan lantbruksnämnderna och styrelsen. Ett dylikt utbyte är enligt styrelsen ägnat att öka kontakten mellan styrelsen och nämnderna och blir därmed till nytta för verksamheten inom organisationen i dess helhet. Styrelsen framhåller vidare, att planläggningsbyrån för att kunna fylla sina uppgifter måste äga tillgång till högt kvalificerad sakkunskap dels på fastighetsteknikens och fastighetsbildningens och dels på jordbruksekonomiens och jordbruksteknikens områden. Av de två extra ordinarie byrådirektörerna på byrån bör den ene företräda förstnämnda båda områden. Denne byrådirektör bör därför i regel vara lantmätare med praktisk erfarenhet av fastighetsbildning. Han bör i huvudsak avses för löpande uppgifter, som sammanhänger med fastighetsbildning, individualplanering och dylikt. Innehavaren av den andra extra ordinarie byrådirektörsbefattningen är jordbruksekonom med speciell sakkunskap på den jordbruksekonomiska undersökningens område och har huvudsakligen varit avsedd för utvecklingsplaneringen. Styrelsens befattning med denna verksamhet har under de första åren väsentligen omfattat översiktlig planering av försökskaraktär, i vilken jordbruksekonomiska undersökningar och liknande arbeten ingått. Såsom 1952 års riksdag (jordbruksutskottets utlåtande nr 1, s. 9) uttalat bör emellertid den översiktliga planeringsverksamheten i fortsättningen i huvudsak endast bedrivas i den omfattning, som påkallas av mera aktuella rationaliseringsåtgärder. Enligt styrelsens mening bör det behov av särskild sakkunskap, som därvid kan komma att uppstå, bäst kunna tillgodoses genom att experter utanför styrelsen anlitas från fall till fall. Mera omfattande jordbruksekonomiska undersökningar av det slag, varom här är fråga, synes sålunda icke längre böra bedrivas inom planläggningsbyrån. I fortsättningen torde därför icke heller komma att föreligga något behov på byrån av personal, som är speciellt lämpad för dylika uppgifter. Styrelsen föreslår med hänsyn härtill, att den nu ifrågavarande byrådirektörstjänsten skall från och med nästa budgetår avföras ur styrelsens personalförteckning.

Enligt styrelsens mening är det emellertid oundgängligen nödvändigt, att planläggningsbyrån äger tillgång till en högt kvalificerad befattningshavare med agronomutbildning för övriga uppgifter av jordbruksekonomisk eller jordbruksteknisk natur, som sammanhänger med den yttre rationalisering-

en. Med hänsyn till arbetsuppgifternas art måste denne ha ingående kännedom om lantbruksnämndernas problem och arbetsmetoder. Sådan erfarenhet kan vinnas endast efter praktisk verksamhet hos lantbruksnämnd. Ur styrelsens synpunkter torde ifrågavarande behov bäst kunna tillgodoses genom att erfarna tjänstemän hos lantbruksnämnderna växelvis får tjänstgöra hos styrelsen. En sådan ordning skulle uppenbarligen även vara till fördel för vederbörande tjänsteman, i det att någon tids tjänstgöring hos styrelsen med kvalificerade arbetsuppgifter torde vara av stort värde för dennes fortsatta verksamhet hos lantbruksnämnden. Styrelsen bör därför ha möjlighet att förordna befattningshavare vid lantbruksnämnd att under begränsad tid bestrida nu ifrågavarande göromål såsom extra tjänsteman. Därvid bör lönen avvägas med hänsyn till, bland annat, befattningshavarens tjänsteställning hos nämnden. På grund av det anförda anser styrelsen, att den föreslagna indragningen av en byrådirektörstjänst i Ce 31 icke bör föranleda någon minskning av förevarande anslag.

Styrelsen framhåller slutligen, att ett liknande arrangemang måhända skulle vara ändamålsenligt även beträffande den byrådirektörsbefattning, av vars innehavare lantmäterit utbildning bör fordras. Styrelsen anser dock, att det tills vidare bör anstå därmed. I fråga om den tredje byrådirektörstjänsten på planläggningsbyrån, vilken tjänst är avsedd för jurist och som från och med förra budgetåret överförts på ordinarie stat, föreslår styrelsen ingen ändring.

6 b—d. Det behov av biträde av assistent- och amanuenspersonal, som finns å planläggningsbyrån, bör enligt styrelsen täckas genom att därtill lämpliga lantbrukskonsulenter och lantbruksassistenter får tjänstgöra å byrån. Detta förutsätter emellertid, att antalet dylika tjänstemän vid lantbruksnämnderna ökas med ett antal, som svarar mot de nuvarande byråassistent- och amanuens tjänsterna, och att medel för avlöning av dessa vid nämnderna övertaliga tjänstemän beräknas på styrelsens stat. Styrelsen erinrar i anslutning härtill om att en liknande ordning sedan flera år tillbaka prövats inom lantmäterioorganisationen med såvitt styrelsen har sig bekant uteslutande goda resultat. Slutligen uttalar styrelsen, att vikarie bör kunna förordnas å en av de föreslagna extra ordinarie lantbrukskonsulenttjänsterna under tid, då den ordinarie byråassistenten icke bestrider sin tjänst.

7. För närvarande är 4 kontorsbiträdestjänster i lönegrad Ca 8 vakanta. Enligt grunderna för reglerad befordringsgång beräknas 3 kontorsbiträden i Ce 8 den 1 juli 1953 fylla förutsättningarna för erhållande av ordinarie tjänst. Med hänsyn härtill föreslås, att en ordinarie kontorsbiträdestjänst skall utbytas mot en motsvarande tjänst i Ce 8.

8. Ifrågavarande anslagspost har för innevarande budgetår uppräknats med 5 000 kronor till 10 000 kronor. En ytterligare höjning av anslaget med minst 10 000 kronor är dock enligt styrelsen erforderlig. Beloppet avses för anställande av en skogligen utbildad tjänsteman. Till stöd för detta förslag åberopar styrelsen vad som anfördes i ämnet i anslagsäskandena för innevarande budgetår (IX ht 1952 s. 8) samt framhåller därutöver ytterligare i huvudsak följande.

För flera lantbruksnämnder, speciellt de norrländska, måste rationaliseringen av jordbruket till väsentlig del ske genom komplettering av ofullständiga jordbruk med skog. Nämnderna har också med anlitande av jordfonden redan gjort betydande skogsinköp för kompletteringsändamål. Denna aktiva inköbspolitik bör än mer intensifieras. Verksamheten i skogsbygderna leder vidare till omarronderingsåtgärder, däribland s. k. seriebyten, i syfte att ställa lämpligt belägen skog, tillhörig kronan, bolag eller annan storskogsägare, till förfogande för erforderliga kompletteringar. Sådana köp och byten har medfört, att nämndernas behov av skogligt utbildad arbetskraft ökat väsentligt. I särskilt hög grad har bytestransaktionerna medfört svåra och komplicerade bedömanden. De arbetsuppgifter, som är förenade med nämndernas förvaltning av förvärvad skog, kräver också skoglig sakkunskap. Vidare föreligger behov därav vid värdering till grund för bedömandet av belåningsvärde å fastigheter, till vilka statlig kreditgaranti för jordbruksegna-hemslån sökts.

Styrelsen förklarar sig ha sökt utnyttja alla möjligheter att tillgodose nämndernas behov av skoglig sakkunskap genom medverkan från skogsvårdsstyrelserna, andra myndigheter och institutioner samt genom att anlita enskilda organisationer m. fl. Det har dock visat sig icke vara möjligt att på sådant sätt helt tillgodose behovet av dylik arbetskraft. Särskilda åtgärder måste därför skyndsamt vidtagas för att de mest överhängande arbetsuppgifterna skall kunna lösas. Styrelsen räknar sålunda med att kunna bereda möjlighet för en del nämnder att anställa instruktör med lägre skoglig utbildning. Därutöver är det emellertid nödvändigt, att expertis med högre utbildning står till förfogande såväl för nämnderna för viktigare värderingsuppdrag m. m. som för styrelsen vid handläggningen av skogliga ärenden utav mera komplicerad natur. Hur denna fråga skall lösas på längre sikt, är styrelsen icke beredd att nu taga ställning till. I avvaktan på vidare erfarenheter bör styrelsen emellertid ha möjlighet att med anlitande av förevarande anslagspost anställa en kvalificerad fackman på skogens område för åtminstone större delen av nästa budgetår.

9—11. Ökningen under dessa punkter är av automatisk karaktär.

I detta sammanhang torde jag slutligen få anmäla en den 28 november 1952 dagtecknad skrivelse från *lantbruksstyrelsen* angående högre lönegrads-placering av en förste byråingenjörstjänst å byggnadsbyrån samt två statskonsulenttjänster å lantbruksbyrån. Styrelsen erinrar därvid om att förstnämnda tjänst i propositionen nr 241/1952 ansågs böra kvarstå i lönegrad Ce 29, medan de båda sistnämnda tjänsterna föreslogs skola uppflyttas från lönegrad Ca 27 till lönegrad Ca 29. Den sålunda fastställda lönegrads-placeringen anser styrelsen emellertid av skäl, som närmare utvecklas i skrivelsen, vara för låg. Styrelsen föreslår sålunda, att från och med budget-året 1953/54 byråingenjörstjänsten skall uppflyttas till lönegrad Ce 31 och statskonsulenttjänsterna till lönegrad Ca 31. Kostnaderna härför beräknas till 3 564 kronor.

2. Lantbruksstyrelsen: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	235 000	252 490
1952/53 (statsliggaren s. 735)	267 500	
1953/54 (förslag)	283 000	

Y r k a n d e n. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 27/8 1952) föreslår, att anslaget skall höjas med 77 500 kronor enligt följande beräkning.

	1952/53	Ökning	Minskn.
1. Sjukvård m. m.	10 000	2 000	
2. Reseersättningar	120 000	28 500	
3. Övriga expenser	114 000	47 500	
4. Särskilda uppborädsmedel:			
Försälda formulär, blanketter och kungörelser m. m.	500		500
		<u>78 000</u>	<u>500</u>
		+ 77 500	

M o t i v. 1. Ökningen betingas av medelsätgången, som under budgetåren 1950/51 och 1951/52 uppgick till 14 085 respektive 12 013 kronor.

2. Ökningen hänför sig till de under lantbruksstyrelsens avlöningsanslag upptagna förslagen om att inrätta en jordbruksekonomisk byrå och att uppföra 3 överkontrollassistenttjänster å styrelsens stat. Styrelsen framhåller, att av nämnda byrås befattningshavare endast byråchefen och förste aktuarien torde komma att behöva företaga tjänsteresor i större omfattning. Det för deras räkning erforderliga beloppet uppskattas av styrelsen till sammanlagt omkring 6 000 kronor. Överkontrollassistenterna kommer enligt styrelsen att resa i mycket stor utsträckning. För deras vidkommande beräknas omkring 7 500 kronor per befattningshavare eller sålunda tillhoppa 22 500 kronor.

3. Av ökningen motiveras 19 000 kronor av medelsförbrukningen under budgetåret 1951/52 samt av den sedan hösten 1951 inträffade allmänna prisstegringen. 11 000 kronor hänför sig till behovet av nyanskaffning av möbler, kontorsmaskiner och dylikt. Styrelsens inventarieutrustning är nämligen otillräcklig och delvis otidsenlig. Enligt en år 1952 verkställd inventering skulle kostnaderna för en upprustning av inventariebeståndet uppgå till omkring 50 000 kronor. I övrigt sammanhänger ökningen med de under punkt 2 omförmälda förslagen. För löpande expenser anses sålunda böra beräknas 800 kronor för varje nytillkommande befattningshavare eller $(11 \times 800) = 8 800$ kronor. För utrustning av engångskaraktär uppskattas medelsbehovet till 6 000 kronor för den jordbruksekonomiska byrån och till 2 700 kronor för överkontrollassistenterna.

4. Anslagsposten anses kunna höjas med 500 kronor med hänsyn till att inkomsterna av försälda formulär, blanketter och kungörelser m. m. under budgetåren 1950/51 och 1951/52 uppgått till 1 938 respektive 2 209 kronor.

I detta sammanhang torde jag vidare få anmäla en den 17 februari 1953 dagtecknad skrivelse från *lantbruksstyrelsen*. I denna skrivelse anför styrelsen, att nedre justitierevisionen inom den närmaste tiden kommer att avflytta från sina nuvarande lokaler i fastigheten Rosenbad 2 i Stockholm samt att de därigenom friställda lokalerna kan tagas i anspråk för styrelsen samt lantbruksnämnden i Stockholms län och stad. Med anledning härav anmäler styrelsen, att dess och nämndernas omkostnadsanslag under nästa budgetår kan beräknas behöva överskridas med högst 30 000 respektive högst 15 000 kronor på grund av de flyttningskostnader och andra utgifter, som därvid uppkommer. Till närmare utveckling av sin framställning anför styrelsen följande.

Lantbruksstyrelsen har för närvarande sina lokaler på tre håll, nämligen i fastigheterna Rosenbad 2 samt Munkbron 9 och 11. Denna splittning har helt naturligt medfört stora olägenheter, ej minst därför att en av styrelsens största och med avseende på arbetsuppgifterna mest centrala byråer, planläggningsbyrån, vilken jämte byggnadsbyrån är inrymd i fastigheten Munkbron 11, härigenom varit avskild från styrelsens huvuddel. Sociala byrån har lokaler på Munkbron 9.

Lantbruksnämnderna i Stockholms län och stad disponerar lokaler dels i fastigheten Brunkebergstorg 11 och dels i fastigheten Kungsgatan 55. I sistnämnda fastighet är nämndens lantbruksingenjörsavdelning inrymd. Rummen å Brunkebergstorg 11 är otillräckliga för nämnden samt delvis trånga och mörka och jämväl i övrigt föga ändamålsenliga. Sedan länge har det också varit ett önskemål att sammanföra nämndens personal till ett ställe, vilket skulle möjliggöra att personalens arbetskraft kan utnyttjas mera effektivt än hittills varit möjligt.

En samtidig och fullt tillfredsställande lösning av såväl styrelsens som nämndens lokalfrågor genom inflyttning i Rosenbadsfastigheten kan icke erhållas med mindre jämväl de av lagberedningen inom denna fastighet disponerade lokalerna ställs till förfogande för ändamålet. Enligt vad byggnadsstyrelsen upplyst torde emellertid lagberedningens avflyttning till andra lokaler ha ställts på framtiden. Det härigenom uppkomna läget nödvändiggör en avvägning av styrelsens och nämndens i och för sig måhända lika angelägna behov av nya och mera samlade samt ändamålsenliga lokaler. Någon slutlig ställning till denna fråga har ännu icke kunnat tagas av styrelsen. Det må i detta sammanhang även uppmärksammas, att för styrelsens del ett utökat rumsbehov uppkommer, därest en jordbruksekonomisk byrå från och med nästa budgetår inrättas inom styrelsen. Så mycket torde emellertid redan nu vara klart, att i vart fall styrelsens planläggningsbyrå måste beredas tjänsterum i Rosenbadsfastigheten. Därjämte bör åtminstone nämnden utom lantbruksingenjörsavdelningen få inflytta i samma fastighet. En synpunkt som därvid icke saknar betydelse torde vara, att ett gemensamt utnyttjande av styrelsens och nämndens personal, såsom visat sig i viss utsträckning önskvärt, därigenom skulle underlättas.

Beroende på i vilken utsträckning en överflyttning av de nu å Munkbron placerade byråerna till Rosenbad kan visa sig möjlig att genomföra, torde kostnaderna för flyttningen för styrelsens del kunna uppskattas till lägst 20 000 och högst 30 000 kronor. Därest hela nämnden kan beredas rum i Rosenbadsfastigheten, kan kostnaderna för nämndens flyttning uppskattas till högst 15 000 kronor. Vid uppskattningen av dessa belopp har räk-

nats med, förutom rena flyttningskostnader, nyanskaffning av gardiner och armatur samt komplettering av möbler och maskiner i anledning av det ökade antalet rum m. m.

3. Lantbruksnämnderna: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	6 188 000	7 724 130
1952/53 (statsliggaren s. 736)	7 507 000	
1953/54 (förslag)	9 155 000	

Y r k a n d e n. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 27/8 1952) hemställer, att anslaget skall höjas med 1 356 000 kronor till 8 863 000 kronor enligt följande beräkning.

	Ökning	Minsk.
1. Generell anslagshöjning	129 408	
2. Personalförstärkningar m. m.:		
a) 2 lantbrukskonsulenter i Ce 26	—	—
b) 6 lantbruksassistenter i reglerad befordringsgång	—	—
c) 3 lantbrukskonsulenter i Ca 26	48 312	
d) 3 lantbruksinstruktörer i Ce 16	30 648	
e) 5 kontorsskrivare i Ca 19	57 000	
f) 15 kontors-, skriv- eller ritbiträden i reglerad befordringsgång	—	—
3. Tjänsteförändringar:		
25 förste lantbruksinstruktörer i Ca 19 i st. för 25 lantbruksinstruktörer i Ce 16	32 496	
4. Överförande å ordinarie stat av 6 kontorsbiträden i lönegrad Ce 8	—	—
5. Löneklassförändringar och reglerad befordringsgång	96 400	
6. Rörligt tillägg	1 061 823	
7. Ersättningar till täckdiknings- och cementeringsförmän ..		100 000
	<u>1 456 087</u>	<u>100 000</u>
	+ 1 356 087	

Motiv. 1. Lantbruksstyrelsen erinrar om att icke-ordinarieposten enligt beslut av 1951 års riksdag sänktes med 200 000 kronor. På grund härav blev det nödvändigt att vakantsätta vissa icke ordinarie tjänster även om att i övrigt inskränka den extra personalen inom lantbruksorganisationen. Styrelsen framhåller, att detta självfallet måst få till följd en viss begränsning av verksamheten. Styrelsen hemställde därför i sina anslagsäskanden för innevarande budgetår, att posten skulle återföras till det belopp, med vilket den var upptagen för budgetåret 1950/51. Framställningen bifölls emellertid av statsmakterna endast såtillvida, att posten uppräknades med 25 000 kronor. Till följd härav måste under innevarande budgetår av de tjänster, som finns upptagna i den år 1948 fastställda — och

då som ett provisorium betecknade — personalorganisationen 1 byggnadskonsulenttjänst, 5 lantbruksassistenttjänster, 2 lantbruksinstruktörstjänster samt 5 tjänster såsom tekniska biträden hållas obesatta.

Styrelsen framhåller nu att det, allteftersom verksamheten inom lantbruksorganisationen fått fastare form och arbetsuppgifterna vuxit, visat sig alltmer angeläget att få en personalstyrka, som åtminstone motsvarar vad som beslöts år 1948. Det har sålunda visat vara förenat med mycket stora svårigheter för personalen att hålla arbetsbalansen inom rimliga gränser. Än mindre har det varit möjligt att åstadkomma en önskvärd intensifiering av verksamheten. Styrelsen förklarar sig därför helst se, att den år 1951 vidtagna nedskärningen av posten helt upphävs. För närvarande inskränker styrelsen sig emellertid till att hemställa, att medel måtte anvisas i den utsträckning, som erfordras för att återbesätta de i personalstaten för lantbruksorganisationen upptagna tjänster, vilka nu hålles obesatta. I enlighet härmed bör posterna avlöningar till övrig icke-ordinarie personal och rörligt tillägg ökas med 83 784 respektive 45 624 kronor eller med tillhoppa 129 408 kronor. Härjämte anser sig styrelsen dock böra begära viss ytterligare förstärkning av nämndernas personal (punkterna 2 c—e).

2 a och b. Beträffande motiveringen för dessa förslag hänvisar lantbruksstyrelsen till vad den anfört under anslaget till Lantbruksstyrelsen: Avlöningar, punkterna 6 b—d.

2 c och d. Lantbruksstyrelsen erinrar om att den i sina anslagsäskanden för innevarande budgetår (IX ht 1952 s. 13 och 14) framhöll, att särskilt den personal vid nämnderna, som handhar verksamheten för jordbrukets yttre rationalisering, är i trängande behov av förstärkning. Det förslag om en uppräknig av icke-ordinarieposten, som styrelsen framlagt under punkt 1, syftar bland annat även till att åstadkomma en sådan förstärkning. Härutöver erfordras emellertid ytterligare ett antal tjänster. För att ifrågavarande verksamhet under nästa budgetår skall kunna bedrivas i någorlunda tillfredsställande omfattning är det sålunda bland annat angeläget, att den därför avsedda personalen förstärkes genom att minst tre nya lantbrukskonsulenttjänster inrättas.

Även förslaget om en utökning av antalet lantbruksinstruktörer tar enligt styrelsen huvudsakligen sikte på verksamheten med den yttre rationaliseringen. Lantbruksinstruktörerna är visserligen i främsta rummet avsedda för arbeten med jordbrukets inre rationalisering. Erfarenheten har emellertid givit vid handen, att de i åtskilliga fall med fördel kan utnyttjas även såsom biträden i verksamheten för den yttre rationaliseringen. Styrelsen framlägger med hänsyn härtill även i det följande (punkt 3) förslag om att ett begränsat antal instruktörstjänster skall omändras till tjänster som förste instruktörer, avsedda i främsta rummet för sådana instruktörer, som handlägger uppgifter i samband med den yttre rationaliseringen. Enligt styrelsen är emellertid den nu föreslagna utökningen av antalet instruktörer främst motiverad av att det, såsom framhållits under styrelsens avlönings-

anslag, efter hand visat sig alltmera angeläget för nämnderna i de skogsrikare länen att ha tillgång till egen personal med skoglig utbildning. Styrelsen torde visserligen vara formellt oförhindrad att anställa instruktörer med sådan utbildning och det torde även vara möjligt att i begränsad omfattning göra detta inom ramen för det nuvarande antalet instruktörer. För att nämndernas enligt styrelsens uppfattning väl motiverade önskemål i detta avseende skall kunna tillgodoses erfordras dock att tre nya lantbruksinstruktörstjänster inrättas för ändamålet. För att erhålla dylik tjänst, som främst skall avses för uppgifter sammanhängande med ofullständiga jordbruks förstärkning med skogsmark, bör krävas genomgången skogsmästar- eller skogsskola.

2 e. Vid lantbruksnämnderna har från och med innevarande budgetår inrättats 26 kontoristtjänster i Ca 13 i utbyte mot samma antal kanslibiträdets-tjänster i Ca 11. De nya tjänsterna är enligt förslag av 1947 års biträdesutredning avsedda för de befattningshavare hos nämnderna, vilka bland annat tjänstgör som registratorer. Genom detta utbyte torde behovet av kvalificerade biträden å de mindre nämndernas administrativa avdelningar i stort sett få anses ha blivit tillgodosett. Vid de större nämnderna är emellertid enligt styrelsens mening en ytterligare differentiering av biträdestjänsterna motiverad. En förstärkning av den närmast för de kamerala uppgifterna avsedda personalen vid de största nämnderna med en väl kvalificerad befattningshavare framstår därvid såsom det för närvarande mest angelägna önskemålet. Kamrerarna vid dessa nämnder har nämligen en orimligt stor arbetsbörda. Om en verklig lättnad skall kunna beredas dem, måste de erhålla biträde av väl kvalificerade befattningshavare ovanför den egentliga biträdeskarriären med förmåga att arbeta självständigt. Lägre löneställning än såsom kontorsskrivare i Ca 19 anser styrelsen icke böra komma i fråga för dessa befattningshavare.

2 f. Antalet biträden för skriv-, rit- och kontorsgöromål vid nämnderna är för närvarande 227, varav 26 kontorister i Ca 13, 25 kanslibiträden i Ca 11, 31 kanslibiträden i Ce 11 samt 145 skriv-, rit- eller kontorsbiträden i Cf 4—Ca 8. Härutöver måste dock ett antal extra biträden finnas anställda. Antalet, som tidvis överstigit 30, är innevarande budgetår 25. Emellertid föreligger enligt styrelsen ett varaktigt behov av ett 30-tal extra biträden. Åtskilliga av ifrågavarande biträden har varit anställda förhållandevis lång tid och visat sig synnerligen dugliga. Om de skall kunna behållas i organisationens tjänst, måste dock extra ordinarie anställning beredas dem. Styrelsen föreslår med hänsyn härtill sådan ändring i personalplanen för nämnderna, att antalet skriv-, rit- och kontorsbiträden i lönegraderna Cf 4—Ca 8 må kunna uppgå till 160. Någon ökning av medelsbehovet föranledes icke av detta förslag.

3. Vid lantbruksorganisationen må för närvarande finnas anställda 104 lantbruksinstruktörer och lantbruksinstruktörsaspiranter. Antalet fördelar sig för närvarande med 35 i Ca 16, 35 i Ce 16, 23 i Ce 14, 8 i Ce 12 och 1 i Cf 10. Två tjänster i Cf 10—Ce 14 är ej besatta. Styrelsen uttalar, att åt-

skilliga lantbruksinstruktörer på grund av den omfattande erfarenhet de besitter visat sig väl skickade att i viss utsträckning handlägga sådana ärenden, som eljest anses böra ankomma på lantbruksassistent. Genom att instruktörernas arbetskraft tagits i anspråk för kvalificerade arbetsuppgifter har även i vissa fall lantbrukskonsulenter kunnat beredas en i hög grad önskvärd avlastning av arbetsbördan. Med hänsyn till bristen på kvalificerad arbetskraft för verksamheten rörande jordbrukets yttre rationalisering har instruktörerna vidare på olika håll under de senaste båda åren med gott resultat anlitats även för därmed sammanhängande uppgifter. De har sålunda fått deltaga i arbetet med att uppgöra individualplaner och i övrigt verkställa förberedande undersökningar rörande möjligheterna att i särskilda fall genomföra en yttre rationalisering, exempelvis genom komplettering av ofullständiga jordbruk med skog. Dyliga uppgifter innebär ej oväsentligt ökade krav på de instruktörer, som sysselsättes med desamma. Styrelsen finner det därför skäligt att instruktörerna i sådana fall, då de i avsevärd utsträckning sysslar med uppgifter av nu angiven art, beredes en mot det större ansvaret svarande förbättring i löneställningen. Med hänsyn härtill föreslår styrelsen, att 25 tjänster såsom förste lantbruksinstruktör i Ca 19 skall inrättas i utbyte mot samma antal tjänster såsom lantbruksinstruktör i Ce 16. Härigenom erhålles även en lämpligare proportion mellan ordinarie och icke-ordinarie instruktörstjänster. Vidare förbättras rekryteringsmöjligheterna, varvid särskilt bör beaktas, att lönegrad 16 för närvarande är slutlönegrad för ifrågavarande grupp befattningshavare.

4. Lantbruksstyrelsen upplyser, att sex av de vid lantbruksnämnderna anställda extra ordinarie kontorsbiträdena den 1 juli 1953 beräknas fylla förutsättningarna för att erhålla ordinarie tjänst enligt grunderna för reglerad befordringsgång.

5 och 6. Ökningarna under dessa punkter är av automatisk karaktär.

7. Lantbruksstyrelsen erinrar om att departementschefen i 1951 års statsverkspropositionen (IX ht s. 12) uttalade, att vad lantbruksnämnderna enligt ingångna avtal betalade till täckdiknings- och cementeringsförmän i princip borde betraktas blott såsom ett förskotterande av den gottgörelse, som sakägarna skulle erlägga. Med hänsyn därtill borde de belopp, som nämnderna uppbar från sakägarna, icke redovisas bland nämndernas inkomster utan tillgodoföras förevarande post. I avbidan på enhetliga regler för debitering av ifrågavarande gottgörelse genomfördes emellertid icke någon omläggning vid nu berörda tillfälle.

Enligt vad styrelsen anför har emellertid från och med år 1951 sådan enhetlighet i stort sett genomförts, och numera tillämpas en för hela landet gemensam taxa. Utgångspunkten har därvid varit, att sakägarna i princip skall bära kostnaderna för att anlita förmännen. Med hänsyn härtill och då dessa icke är att betrakta såsom hos nämnderna anställda tjänstemän i vanlig bemärkelse, anser styrelsen tiden vara inne för en sådan omläggning av uppbörden, som nyss angivits. I samband därmed bör den hittills under nämndernas avlöningsanslag upptagna posten för ändamålet utbrytas och

uppföras som ett särskilt obetecknat anslag, vilket i avbidan på närmare erfarenheter bör bestämmas till 75 000 kronor. För dispositionen av anslaget bör enligt styrelsens mening fastställas en särskild stat, i vilken utgifterna (ersättningar till förmän, expenser m. m.) bör upptagas med 75 000 kronor och inkomsterna (ersättningar enligt taxa) med ett formellt belopp av 100 kronor.

Y t t r a n d e. *Riksräkenskapsverket* anser sig icke kunna tillstyrka den föreslagna ändrade redovisningen av ersättningarna till täckdiktning- och cementeringsförmän. Ämbetsverket uttalar därvid, att egentliga statsinkomster och egentliga statsutgifter i princip skall redovisas brutto. Detta innebär, att inkomsterna skall tillgodoföras vederbörliga titlar å riksstatens inkomstsida och utgifterna belasta anslag å riksstatens utgiftssida. Några skäl att icke längre tillämpa denna för riksstatens uppställning grundläggande princip beträffande de inkomster och utgifter, som hänför sig till täckdiktning- och cementeringsförmännens verksamhet, synes enligt ämbetsverket icke föreligga. Dessa förmän är nämligen statsanställda, och vad som enligt anställningsavtal utbetalas till dem kan, även om ersättning skall erläggas för deras biträde, därför icke behandlas såsom en för sakägarna förskjutet kostnad. Slutligen framhålles, att från sakägarna inflytande ersättningar redovisas särskilt för sig å den för inkomster vid lantbruksnämnderna avsedda inkomsttiteln. Redan nu finns således möjlighet att kontrollera, i vad mån utgifterna för förmännen täckes av dessa ersättningar.

4. Lantbruksnämnderna: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	1 825 000	2 137 485
1952/53 (statsliggaren s. 738)	2 177 000	
1953/54 (förslag)	2 272 000	

Y r k a n d e n. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 27/8 1952) hemställer, att anslaget skall höjas med 125 000 kronor till 2 302 000 kronor i enlighet med följande beräkning.

	1952/53	Ökning
1. Reseersättningar	1 680 000	60 000
2. Övriga expenser	420 000	65 000
		<u>125 000</u>

Motiv. 1. Sedan alla ersättningar för resor under budgetåret 1951/52 utbetalats, torde belastningen å denna post komma att uppgå till omkring 1 620 000 kronor. För nästa budgetår har lantbruksnämnderna räknat med ett medelsbehov av i runt tal 1 900 000 kronor. En uppräknig av posten är även enligt lantbruksstyrelsens mening nödvändig redan på grund av de sedan hösten 1951 inträffade höjningarna av resekostnader och traktamenten. Styrelsen beräknar, att ifrågavarande post enbart med hänsyn härtill

behöver höjas med minst 60 000 kronor. Vid nämndernas och styrelsens beräkningar har hänsyn ej tagits till den kostnadsstegring, som kommer att uppstå om förslaget till ytterligare höjning av traktamentsersättningarna m. m. träder i kraft.

2. Lantbruksnämnderna har beräknat medelsbehovet för budgetåret 1953/54 till 615 000 kronor, därav 128 000 kronor till nyanskaffning av inventarier. Härvid har nämnderna emellertid icke tagit hänsyn till medelsbehovet för blankettryck och andra för nämnderna gemensamma ändamål, vilket medelsbehov kan uppskattas till minst 35 000 kronor. Lantbruksstyrelsen anser för sin del, att en viss uppräknig av posten är nödvändig på grund av den allmänna prisstegringen. Med utgångspunkt från medelsförbrukningen under förra budgetåret, vilken uppgick till omkring 476 700 kronor, och med hänsyn till att av posten ett belopp av 29 000 kronor hänförde sig till utrustning av engångskaraktär samt till att årliga kostnader å omkring 20 000 kronor, vilka hittills belastat förevarande anslagspost, från och med innevarande budgetår i stället kan bestridas från den nya anslagsposten Kostnader i samband med projekteringsverksamhet, torde emellertid uppräknigen enligt styrelsens mening kunna begränsas till 65 000 kronor. Förutsättningen härför är dock, att liksom för innevarande budgetår ett särskilt anslag anvisas för komplettering av nämndernas inventarieutrustning.

Jag torde i detta sammanhang vidare få erinra om att *lantbruksstyrelsen* i skrivelse den 17 februari 1953 anmält, att förevarande anslag under nästa budgetår kan komma att behöva överskridas med högst 15 000 kronor med anledning av att lantbruksnämnden i Stockholms län och stad avses skola åtminstone delvis flytta till nya lokaler. Beträffande det närmare innehållet av nämnda skrivelse torde jag få hänvisa till den redogörelse därför, som lämnats under lantbruksstyrelsens omkostnadsanslag.

5. Bidrag till bokföringsverksamheten inom jordbruket.

	Anslag	Nettoutgift	Reservation vid budgetårets utgång
1951/52	464 700	676 705	546 971
1952/53 (statsliggaren s. 789)	300 000		
1953/54 (förslag)	420 000		

Y r k a n d e n. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 27/8 1952) hemställer, att anslaget skall höjas med 249 300 kronor till 549 300 kronor i enlighet med följande beräkning.

	Ökning	Minsk.
1. Höjning av bidragen till bokföringsmaterialets insamling samt till bokslutsarbetet	82 500	
2. Bokföringsmaterial	10 000	
3. Viss försöksverksamhet	30 000	

4. Bokföringsmaterialets bearbetning		49 000
5. Nämnd för den centrala bearbetningen	2 000	
6. Bokföringsmaterialets publicering	1 000	
7. Mindre reservation	172 800	
	<u>298 300</u>	<u>49 000</u>
		249 300

M o t i v. Lantbruksstyrelsen uttalar inledningsvis, att den jordbruksekonomiska undersökningen bör bedrivas enligt nu gällande grunder, tills slutlig ställning tagits till frågan om den framtida organisationen av undersökningen. Vissa ändringar är dock enligt styrelsens mening ofrånkomliga.

1. Sveriges lantbruksförbund har hemställt, att statsbidraget för det den jordbruksekonomiska undersökningen förenade bokslutsarbetet skall höjas med 15 kronor till 60 kronor per bokslut från och med bokföringsåret 1951/52 samt bidraget för insamlingsarbetet med 10 kronor till 60 kronor per brukningsenhet för samma år och med ytterligare 5 kronor från och med bokföringsåret 1952/53. De nuvarande bidragen fastställdes av 1948 års riksdag (prop. nr 32; r. skr. nr 310). Såsom skäl för höjningen anför förbundet, att det under år 1952 kommer att lida en förlust på omkring 44 000 kronor för sin medverkan i undersökningen, om ersättningsbeloppen icke höjes.

För sin del tillstyrker lantbruksstyrelsen förbundets framställning, då de föreslagna bidragsbeloppen endast torde täcka självkostnaderna för insamlings- och bokslutsarbetet. Tillika framhålles, att de höjda bidragen även bör komma övriga bokföringsbyråer och bokföringsföreningar, som eljest är berättigade till nu ifrågavarande bidrag, till del. Det på grund av höjningarna ökade medelsbehovet under budgetåren 1951/52 och 1952/53 uppskattas av styrelsen till i runt tal 137 500 kronor. Styrelsen räknar emellertid med att denna utgift skall kunna täckas av förefintlig behållning å anslaget. För sagda två budgetår behövs således icke någon ytterligare anslagstilldelning. Däremot erfordras för budgetåret 1953/54 en höjning av anslaget med uppskattningsvis 82 500 kronor.

2. Anslagsposten till bokföringsmaterial är för innevarande budgetår beräknad till 20 000 kronor. Med hänsyn till kostnadsökningarna för dylikt material föreslår styrelsen, att posten skall uppräknas med 10 000 till 30 000 kronor.

3. Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen har lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden i sitt gemensamma yttrande över typjordbrukskommitténs betänkande bland annat föreslagit, att inom ett begränsat område försöksvis skall genomföras en omläggning av metodiken för den jordbruksekonomiska undersökningen i överensstämmelse med kommittéförslaget. Styrelsen framhåller nu, att denna försöksverksamhet torde kunna påbörjas redan under innevarande budgetår. Kostnaderna härför, vilka uppskattas till högst 10 000 kronor, beräknas kunna täckas av förefintlig

reservation å anslaget. För budgetåret 1953/54 är emellertid särskild medelsanvisning nödvändig. Styrelsen föreslår i anslutning härtill, att den skall för ifrågavarande försöksverksamhet få under innevarande budgetår disponera högst 10 000 kronor av nämnda reservation samt att för nästa budgetår skall beräknas 30 000 kronor för ändamålet.

4. Av det för innevarande budgetår anvisade anslaget till bokföringsverksamheten är 49 000 kronor avsedda för bokföringsmaterialets bearbetning. Vid bifall till förslaget att inrätta en jordbruksekonomisk byrå hos lantbruksstyrelsen kommer emellertid dessa kostnader att överföras till styrelsens avlönings- och omkostnadsanslag. Förevarande anslag kan därför för nästa budgetår minskas med nyssnämnda belopp.

5. Ifrågavarande belopp avses för att täcka kostnaderna under budgetåret 1953/54 för den av typjordbrukskommittén föreslagna nämnden. Styrelsen anser, att dessa kostnader bör bestridas ur förevarande anslag.

6. Kostnaderna för bokföringsmaterialets publicering har för innevarande budgetår beräknats till 5 000 kronor. Med hänsyn till ökade utgifter för tryckning av »Räkenskapsresultat från svenska jordbruk» föreslår styrelsen, att beloppet skall höjas med 1 000 kronor till 6 000 kronor.

7. Styrelsen erinrar om att den i anslagsäskandena för innevarande budgetår föreslog, att förevarande anslag skulle höjas från 464 700 till 472 800 kronor. Med hänsyn till storleken av den reservation, som förelåg vid utgången av budgetåret 1950/51, nedsatte emellertid statsmakterna anslaget till 300 000 kronor. Styrelsen framhåller nu, att de huvudsakliga utbetalningarna av medel från anslaget sker i efterskott. Vid bifall till styrelsens förslag att de höjda bidragsbeloppen till insamlings- och bokslutsarbetet för budgetåren 1951/52 och 1952/53 å tillhoppa 137 500 kronor (punkt 1) liksom beloppet å 10 000 kronor till viss försöksverksamhet (punkt 3) skall utgå från förefintlig reservation å anslaget, räknar styrelsen fördenskull med att därefter återstående behållning blir erforderlig för ursprungligen avsedda ändamål. Någon reservation väntas sålunda icke finnas vid ingången av nästa budgetår.

Departementschefen.

Frågan om en översyn av den jordbruksekonomiska undersökningens allmänna uppläggning och organisation har varit aktuell sedan flera år. I det betänkande, som avgivits av typjordbrukskommittén och för vilket redogjorts i det föregående, har konstaterats, att undersökningen i väsentliga hänseenden är behäftad med brister. Kommittén har på grund härav funnit sig böra föreslå genomgripande ändringar i denna. Ändringarna avser såväl metodiken som den lokala och centrala organisationen. Kommitténs förslag går sålunda i huvudsak ut på att undersökningen skall utformas på sådant sätt, att den kan användas för flera syften än som nu är möjligt, att det nuvarande bokföringssystemet skall omläggas i metodiskt hänseende på

väsentliga punkter, att den lokala ledningen av bokföringsverksamheten skall handhas av hushållningssällskapen genom särskilda bokföringsbyråer med ekonomikon­sulenter såsom föreståndare samt att för den centrala ledningen av verksamheten och bearbetningen av bokföringsmaterialet skall inom lantbruksstyrelsen inrättas en särskild institution med en därtill knuten nämnd.

Såsom kommittén anfört torde det vara uppenbart, att det räkenskapsmaterial, som erhålles med nuvarande utformning av den jordbruksekonomiska undersökningen, icke fyller de anspråk, man bör ställa med hänsyn bland annat till den senare tidens utveckling inom lantbruksekonomien och den allmänna företagsekonomien. Bland de brister, som är särskilt påfallande, må här blott framhållas den otillfredsställande representativiteten, frånvaron av enhetliga principer för insamlandet av primärmaterialet och den ofullständiga kvantitetsredovisningen. Det är därför bland annat icke möjligt att använda materialet för de skilda syften och ändamål, som är önskvärda och som ett rikhaltigare och mera fullständigt material skulle medge. Härvid bör även beaktas att, enligt vad som framgår av den tidigare redogörelsen, materialet i fortsättningen skall kunna användas för att upprätta typjordbrukskalkyler, som i sin tur skall kunna läggas till grund för pris­ställningen på jordbrukets område, om så anses lämpligt.

Även jag är fördenskull av den uppfattningen, att åtgärder bör vidtagas för att göra den jordbruksekonomiska undersökningen bättre ägnad att tjäna de ändamål, som kan komma ifråga. De förslag, som typjordbrukskommittén nu framlagt i sådant syfte, skulle otvivelaktigt medföra en avsevärd förbättring. Emellertid anser jag mig icke för närvarande beredd att tillstyrka, att kommitténs förslag skall genomföras i hela sin vidd, främst av den anledningen, att de årliga kostnaderna för en jordbruksekonomisk undersökning i enlighet med detta förslag beräknas uppgå till mer än 1 250 000 kronor, vilket innebär ungefär en fördubbling av de nuvarande kostnaderna. Jag finner mig därför böra till en början inskränka mig till att föreslå en sådan reformering av undersökningen, som inom en måttlig kostnadsram gör denna bättre lämpad för sitt ändamål. Härvid har jag icke kunnat undgå att fästa vikt vid den omständigheten, att jordbruksprisutredningen ännu icke tagit ställning till frågan om typjordbrukskalkylernas användning. Såsom lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden framhållit torde i all synnerhet frågan om den lokala organisationen av undersökningen icke böra slutgiltigt lösas, förrän nämnda kalkylers betydelse för prisregleringssystemet blivit preciserad. De ändringar i undersökningens uppläggning och organisation, som jag anser nu böra genomföras, innebär i huvudsak följande.

Den mest angelägna åtgärden är enligt min mening att genomföra en om­läggning och förbättring av undersökningens metodik, som i stort sett varit oförändrad sedan år 1914. Jag finner mig därvid kunna förorda en utformning efter i huvudsak de linjer, kommittén angivit. Sålunda torde räkenska-

perna böra utvidgas betydligt och bland annat upptaga en lämligen långt gående kvantitetsredovisning. Vidare bör en särskild skogsbokföring genomföras. Tillförlitligheten av de insamlade uppgifterna avses skola noggrant kontrolleras. Däremot är jag icke beredd att nu tillstyrka att den utav kommittén föreslagna särskilda driftsbokföringen genomföres.

Genom de sålunda i korthet antydda åtgärderna synes enligt min mening undersökningens användningsmöjligheter bli avsevärt utvidgade. Det torde få ankomma på lantbruksstyrelsen — vilken myndighet, enligt vad i det följande kommer att föreslås, alltjämt bör utöva den centrala ledningen av undersökningsverksamheten — att i samråd med statens jordbruksnämnd och jordbruksprisutredningen utfärda närmare föreskrifter i fråga om verksamhetens bedrivande. I anslutning härtill vill jag framhålla, att det vid genomförandet av omläggningen givetvis icke bör möta hinder att inom ramen för de medel, som må ställas till förfogande för verksamheten, vidtaga sådana mindre justeringar av kommitténs förslag, som vid den praktiska tillämpningen befinnes önskvärda.

I den nuvarande jordbruksekonomiska undersökningen omfattar bokföringsperioden tiden den 1 juli—den 30 juni. Av skäl som kommittén anført, främst angelägenheten av att anpassa bokföringsperioden till deklarationsåret, torde emellertid en övergång till kalenderår böra ske. De nya riktlinjerna för undersökningsverksamheten bör därför börja tillämpas från och med den 1 januari 1954. Detta innebär, att det sista bokslutet efter den gamla metodiken kommer att avse tiden den 1 juli 1952—den 30 juni 1953. Vidare blir följdén, att sista halvåret 1953 icke kommer att ingå i något bokslut. Å andra sidan torde det icke vara möjligt att under sistnämnda tid lämna de i undersökningen hittills deltagande gårdarna utan all bokföringshjälp. Härvid bör även beaktas, att ett dylikt förfarande sannolikt skulle komma att medföra ett sådant bortfall av gårdar, att den nya undersökningsverksamheten allvarligt äventyrades. Insamlingen av bokföringsmaterial torde därför böra fortsätta under ifrågavarande halvår på samma sätt som hittills.

Vad härefter angår den lokala organisationen av den jordbruksekonomiska undersökningen har jag redan antytt, att denna frågas lösning åtminstone i viss mån kommer att bero på resultatet av jordbruksprisutredningens arbete. Med hänsyn härtill torde det tills vidare få anstå med att taga ställning till kommitténs förslag i denna del. Någon ändring beträffande den lokala organisationen bör sålunda enligt min mening icke nu vidtagas. Såsom från flera håll anförts synes emellertid förslaget om att införa en ekonomikonsulentorganisation vara väl värt att prövas försöksvis. Jag vill därför förorda, att medel skall anvisas såsom bidrag till kostnaderna under första halvåret 1954 för två befattningshavare med i huvudsak samma arbetsuppgifter, som av kommittén föreslagits för ekonomikonsulenterna. Kungl. Maj:t torde efter förslag av lantbruksstyrelsen få avgöra, i vilka län dessa befattningshavare skall placeras.

Däremot torde det icke möta något hinder att nu pröva frågorna om den

centrala ledningen av den jordbruksekonomiska undersökningen och bearbetningen av bokföringsmaterialet. Dessa uppgifter har alltsedan undersökningen tog sin början åvilat lantbruksstyrelsen. Någon ändring härutinnan har icke ifrågasatts av vare sig kommittén eller remissinstanserna och anledning därtill föreligger icke heller enligt min mening. Jag delar vidare uppfattningen, att styrelsen bör erhålla ökade resurser, om den skall kunna fylla sina åligganden i nu angivna hänseenden. Att detta — särskilt efter den omläggning av undersökningsverksamheten, som jag nyss förordat — icke är möjligt med styrelsens nuvarande personaluppsättning och anslagstilldelning för ändamålet, torde vara uppenbart. Emellertid kan jag icke tillstyrka, att man skall inrätta en särskild bokföringsinstitution eller byrå inom styrelsen med personal på extra ordinarie stat. För min del anser jag, att man i vart fall för närvarande icke bör gå längre än att det belopp, som hittills årligen ställts till styrelsens förfogande för ifrågavarande ändamål höjes i den utsträckning, som behövs för att erforderlig personal skall kunna anlitas. Den närmare dispositionen av beloppet torde få bestämmas av Kungl. Maj:t efter förslag av styrelsen. Med hänsyn till att åtskilliga förberedelser torde bli nödvändiga för att omläggningen av undersökningsverksamheten skall kunna ske från och med den 1 januari 1954 och dessa förberedelser bör vidtagas av det centrala organet, d. v. s. lantbruksstyrelsen, bör det av mig nu förordade högre beloppet ställas till styrelsens disposition redan från och med ingången av nästa budgetår.

I likhet med kommittén samt flertalet remissinstanser anser jag slutligen, att till det centrala organet bör knytas en särskild nämnd. Beträffande dennas sammansättning och uppgifter kan jag i princip ansluta mig till kommitténs förslag. Det torde dock få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma antalet ledamöter i nämnden och att tillsätta dessa ävensom att utfärda närmare föreskrifter i fråga om nämndens verksamhet.

Vid bifall till vad jag sålunda föreslagit, torde kostnaderna för den jordbruksekonomiska undersökningen för nästa budgetår böra beräknas på följande sätt. Ersättningen till de lantbrukare, som deltagit i undersökningen, kan uppskattas till 55 500 kronor. Härvid har förutsatts oförändrade ersättningsbelopp ävensom att under sista halvåret 1953 skall utgå ersättning endast till dem, som fortsätter med bokföringen även efter den 1 januari 1954. För insamlingskostnader under andra halvåret 1953 bör upptagas 81 250 kronor. Detta innebär, att jag anser mig böra tillstyrka det i lantbruksstyrelsens anslagsäskanden gjorda förslaget, att insamlingsbidraget skall höjas från 50 till 65 kronor. Vidare bör för första halvåret 1954 beräknas ett bokföringsanslag å 165 200 kronor, avsett till kostnaderna för insamling, kontering och journalisering. Vid bestämmandet av detta anslag har jag utgått från att i undersökningen skall deltaga 2 000 gårdar, varav 160 i län med konsulentverksamhet av den art, jag nyss förordat. Ersättningen har beräknats efter ett belopp av 85 kronor per gård, dock att den beträffande sistnämnda 160 gårdar upptagits med ett belopp av 55 kronor. Till resekostnader och kostnader för bokföringsmaterial bör anslås 50 000 respektive 37 000

kronor. Vidare bör såsom bidrag till kostnaderna för de båda befattningshavarna med ekonomikonstulentuppgifter under första halvåret 1954 beräknas 10 000 kronor. Slutligen bör enligt min mening det belopp, som skall stå till lantbruksstyrelsens förfogande för den centrala bearbetningen av bokföringsmaterialet ävensom för den förut omförmälda nämnden, upptagas till 120 000 kronor, därav 90 000 kronor till avlöningskostnader och 30 000 kronor till övriga omkostnader. Av sistnämnda belopp bör 5 000 kronor avses för löpande expenser, 12 000 kronor för utgifter av engångskaraktär, 5 000 kronor för publikationstryck samt 8 000 kronor för resor.

Sammanlagt skulle alltså kostnaderna för den jordbruksekonomiska undersökningen för nästa budgetår komma att uppgå till (55 500 + 81 250 + 165 200 + 50 000 + 37 000 + 10 000 + 120 000=) i runt tal 520 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de författningsbestämmelser ävensom de föreskrifter i övrigt, som vid bifall till vad jag nu föreslagit må finnas erforderliga.

Jag torde härefter få övergå till de övriga anslagsfrågorna.

Vad till en början angår lantbruksstyrelsens avlöningsanslag vill jag med hänsyn till den väsentliga förändring, som decentraliseringen av vissa torrlägningsärenden till lantbruksnämnderna medfört i fråga om jordförbättringsbyråns arbetsuppgifter, tillstyrka den av styrelsen föreslagna omorganisationen av denna byrå. Beträffande personalen på byrån har jag emellertid på några punkter annan uppfattning än styrelsen. För min del föreslår jag sålunda, att å byrån skall nyinrättas en förste byråingenjörstjänst i lönegrad Ce 31, en förste byråsekreterartjänst i lönegrad Ce 29 samt en kontorsskrivartjänst i lönegrad Ce 19. Å andra sidan bör två förste byråingenjörstjänster i lönegrad Ca 29, en byråingenjörstjänst i numera lönegrad Ca 25, en ingenjörbiträddestjänst — numera ändrad till en tjänst såsom biträdande ingenjör — i lönegrad Ce 19 samt två tekniker-tjänster i numera lönegrad Ce 17 indragas. Ur kostnadssynpunkt medför denna omorganisation en minskning av medelsbehovet med — bortsett från rörligt tillägg — 9 400 kronor. I övrigt vill jag här endast framhålla, att den nya förste byråsekreterartjänsten enligt min mening icke nödvändigtvis behöver besättas med juridiskt utbildad person. Även annan med hänsyn till göromålen lämplig utbildning bör sålunda kunna godtagas. Vad slutligen angår de ingenjörbiträdets- samt skriv- eller kontorsbiträddestjänster, som enligt vad styrelsen anfört behövs å byrån under en övergångstid, torde frågan om dessa tjänsters indragning eller omflyttning få upptagas till prövning nästa år.

Jämväl beträffande planlägningsbyrån har styrelsen ifrågasatt en omorganisation. Syftet med denna har angivits vara att underlätta ett utbyte av tjänstemän mellan styrelsen och lantbruksnämnderna. Även jag finner det önskvärt, att styrelsens möjligheter till ett dylikt utbyte av personal ökas. Jag anser mig fördenskull böra tillstyrka styrelsens förslag, särskilt som detta enligt vad styrelsen numera upplyst icke behöver medföra någon

kostnadsökning. Med beaktande av den under år 1952 genomförda löneregleringen bör alltså för planläggningsbyråns del vidtagas de ändringarna, att en byrådirektörstjänst i lönegrad Ce 31 indrages, en byråassistenttjänst i lönegrad Ca 27 föres å övergångsstat, en byråassistenttjänst i lönegrad Ce 27, två dylika tjänster i lönegrad Ce 25 och fyra amanuensstjänster i reglerad befordringsgång indrages samt i stället medel beräknas för två lantbrukskonsulenttjänster i lönegrad Ce 27 och sex lantbruksassistenttjänster i reglerad befordringsgång. Sistnämnda åtta tjänster bör organisatoriskt icke hänföras till styrelsen utan till lantbruksnämnderna. Vidare bör gälla, att en av lantbrukskonsulenttjänsterna icke får tillsättas, så länge den byråassistenttjänst, som föreslås skola föras å övergångsstat, är besatt. På de av styrelsen anförda skälen bör slutligen indragningen av byrådirektörstjänsten icke föranleda någon minskning av anslaget.

Såsom styrelsen framhållit är det önskvärt, att styrelsen får möjlighet att åtminstone under större delen av nästa budgetår ha tillgång till en kvalificerad fackman på skogens område. Uppdraget bör i huvudsak ha karaktären av bisyssla, varvid arvode torde böra utgå i enlighet med bestämmelserna i kommittékungörelsen. Posten till ersättningar till sakkunniga bör för detta ändamål uppräknas med 6 000 kronor. Vidare bör på de av styrelsen anförda skälen en kontorsbiträdestjänst i lönegrad Ca 8 utbytas mot en icke-ordinarie dylik tjänst i samma lönegrad.

Däremot kan jag icke förorda, att särskilda medel nu skall beräknas för den numera i lönegrad Ce 29 placerade förste byråsekreterartjänsten på kanslibyrån. Såsom framgår redan av vad jag i årets statsverksproposition anförde vid anmälan av styrelsens äskanden under anslaget till understöd åt kontrollföreningsverksamhet (IX ht 1953 p. 59), är jag icke heller beredd att förorda inrättandet av tre överkontrollassistenttjänster på lantbruksbyrån. Likaså torde det alltjämt böra anstå med att inrätta en byråinspektörstjänst i lönegrad Ce 29 på undervisningsbyrån i stället för den nuvarande arvodestjänsten. Vad slutligen angår den föreslagna omändringen av en amanuensstjänst i reglerad befordringsgång på samma byrå anser jag mig icke kunna biträda detta förslag.

Vad slutligen angår styrelsens framställning om uppflyttning i lönegrad av en byråingenjörstjänst å byggnadsbyrån samt två statskonsulenttjänster å lantbruksbyrån, torde densamma icke böra föranleda någon åtgärd.

Vid bifall till vad jag sålunda föreslagit kan ifrågavarande anslag nedräknas med 3 400 kronor. Emellertid tillkommer vissa utgiftsökningar av automatisk karaktär. Med anledning av löneregleringen år 1952 (prop. nr 107 och nr 241) bör anslaget uppräknas med 34 000 kronor. Vidare föranleder beräknade löneklassförändringar och lönegradsuppflyttningar på grund av reglerad befordringsgång en ökning med 11 300 kronor. Under posten till rörligt tillägg bör slutligen beräknas ytterligare 276 600 kronor. Sammanlagt behöver alltså lantbruksstyrelsens avlöningsanslag höjas med 318 500 kronor.

Anslaget beräknas sålunda:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän 762 400 (+ 7 200) kronor;

arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 12 800 (oförändrat) kronor;

ersättningar till sakkunniga 21 000 (+ 6 000) kronor;

avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 576 300 (+ 28 700) kronor;

rörligt tillägg 719 500 (+ 276 600) kronor.

Å lantbruksstyrelsens personalförteckning bör uppföras en förste byråingenjörstjänst i lönegrad Ce 31 och ytterligare en förste byråsekreterartjänst i lönegrad Ce 29. Å andra sidan bör ur förteckningen avföras en byrådirektörstjänst i lönegrad Ce 31, två förste byråingenjörstjänster i lönegrad Ca 29, en byråassistenttjänst i lönegrad Ce 27, en byråingenjörstjänst i lönegrad Ca 25 samt en kontorsbiträdestjänst i lönegrad Ca 8. Slutligen bör en byråassistenttjänst i lönegrad Ca 27 föras å övergångsstat.

Under lantbruksstyrelsens omkostnadsanslag torde posten till sjukvård m. m. på grund av medelsförbrukningen under de senaste budgetåren böra höjas med 2 000 till 12 000 kronor. För att styrelsens behov av att nyanskaffa möbler och kontorsmaskiner åtminstone i viss utsträckning skall kunna tillgodoses tillstyrker jag vidare, att under delposten till övriga expenser skall beräknas 5 000 kronor för detta ändamål. Jämväl de ökade kostnaderna för telefon och städning motiverar en ökad medelsanvisning under förevarande delpost. På grundval av från styrelsen inhämtade uppgifter föreslår jag, att för dessa ändamål skall upptagas ytterligare 3 000 respektive 6 000 kronor. I anslutning till vad jag tidigare anfört synes däremot kostnaderna för löpande expenser och för utrustning åt den personal hos styrelsen, som skall syssla med den jordbruksekonomiska undersökningen, icke böra äskas i förevarande sammanhang utan under anslaget till bidrag till bokföringsverksamheten inom jordbruket. Då jag icke heller ansett mig kunna tillstyrka förslaget att inrätta tre överkontrollassistenttjänster, bör följaktligen delposten till övriga expenser endast höjas med (5 000 + 3 000 + 6 000 =) 14 000 kronor till 128 000 kronor. Någon uppräknig av posten till reseersättningar synes icke vara erforderlig.

Såsom framgår av det föregående har lantbruksstyrelsen vidare i särskild framställning anmält, att ifrågavarande anslag kan komma att behöva överskridas på grund av vissa flyttningskostnader och andra utgifter i samband därmed under nästa budgetår. Någon närmare beräkning av kostnadernas storlek har emellertid ännu icke kunnat göras. Med hänsyn härtill och då det torde ligga inom Kungl. Maj:ts befogenheter att — då frågan blir aktuell — medgiva erforderligt överskridande, torde anledning ej finnas att här taga ställning till framställningen.

Då såsom styrelsen anfört de särskilda uppbördsmedlen torde böra höjas

med 500 till 1 000 kronor, bör lantbruksstyrelsens omkostnadsanslag för nästa budgetår uppföras med $(267\ 500 + 2\ 000 + 14\ 000 - 500 =)$ 283 000 (+ 15 500) kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid fastställa ny omkostnadsstat för styrelsen.

Av de förslag, som lantbruksstyrelsen framlagt under l a n t b r u k s n ä m n e r n a s a v l ö n i n g s a n s l a g, avser flera helt eller åtminstone i huvudsak verksamheten för yttre rationalisering. Hit hör sålunda hemställan om uppräknig av icke-ordinarieposten i syfte att möjliggöra återbesättandet av vissa nu obesatta tjänster, om inrättandet av tre lantbrukskonsulenttjänster i lönegrad Ca 26 och tre lantbruksinstruktörstjänster i lönegrad Ce 16 samt om ändring av 25 lantbruksinstruktörstjänster i lönegrad Ce 16 till lika många förste lantbruksinstruktörstjänster i lönegrad Ca 19. Med anledning av dessa förslag vill jag vitsorda, att den personal, som nu står till förfogande för ifrågavarande verksamhet, otvivelaktigt är väl knappt tillmätt. Särskilt torde föreligga brist på personal med erforderlig skoglig utbildning. En viss personalförstärkning är därför även enligt min mening i och för sig motiverad. Jag torde emellertid få erinra om att för närvarande pågår utredning rörande frågan om behovet av åtgärder för förstärkning av ofullständiga jordbruk med skog m. m. Under sådana förhållanden anser jag, att styrelsens ifrågavarande förslag icke bör prövas nu utan först sedan resultatet av nämnda utrednings arbete föreligger, då frågan om behovet av ytterligare personal för den yttre rationaliseringsverksamheten kan avgöras i ett sammanhang. Beträffande den av styrelsen ifrågasatta omändringen av ett antal lantbruksinstruktörstjänster torde jag emellertid få erinra om att vid löne regleringen hösten 1952 25 av de ordinarie lantbruksinstruktörstjänsterna i 16 lönegraden ändrades till förste lantbruksinstruktörstjänster i 19 lönegraden ävensom att de övriga lantbruksinstruktörstjänsterna uppflyttades till 17 lönegraden.

Förslaget att inrätta fem kontorsskrivartjänster i lönegrad Ca 19, vilkas innehavare skulle biträda kamrerarna vid de större lantbruksnämnderna, kan jag icke tillstyrka. På de av riksräkenskapsverket anförda skälen anser jag mig icke heller böra förorda, att posten till ersättningar till täckdiknings- och cementeringsförmän skall utbrytas och göras till ett särskilt anslag. Posten bör för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp av 100 000 kronor.

Däremot synes förslaget att ett antal nu extra anställda biträden för skriv-, rit- och kontorsgöromål skall beredas extra ordinarie anställning åtminstone i viss utsträckning böra bifallas. Jag kan dock ej förorda, att fler än fem av dessa biträden erhåller dylik anställning. Antalet skriv-, rit- och kontorsbiträden i lönegrad Cf 4—Ca 8 hos lantbruksnämnderna kommer vid bifall härtill att kunna uppgå till 150. Någon kostnadsökning medför detta icke. Vidare bör jämlikt grunderna för den reglerade befodringsgången sex av de nuvarande kontorsbiträdena i lönegrad Ce 8 överföras å ordinarie stat.

Vad slutligen angår förslaget att inrätta två lantbrukskonsulenttjänster i lönegrad Ce 26 samt sex lantbruksassistenttjänster i reglerad befordringsgång har jag redan tillstyrkt detsamma i samband med behandlingen av lantbruksstyrelsens avlöningsanslag. Såsom framgår av vad jag därvid anförde, bör tjänsterna i organisatoriskt hänseende hänföras till lantbruksnämnderna, medan kostnaderna för tjänsterna däremot bör bestridas ur nämnda anslag. Förslaget föranleder i förevarande sammanhang därför endast, att de båda lantbrukskonsulenttjänsterna skall uppföras å personalförteckningen för nämnderna. Därvid bör de, såsom jag tidigare anmärkt, med hänsyn till löneregleringen år 1952 placeras i lönegrad Ce 27.

Vid bifall till vad jag nu förordat skulle förevarande anslag endast behöva höjas i den mån så påkallas av automatiska utgiftsökningar. I anslutning härtill bör anslaget med anledning av löneregleringen år 1952 (prop. nr 241 och nr 245) uppräknas med 318 500 kronor. Beräknade löneklassförändringar och lönegradsuppflyttningar på grund av reglerad befordringsgång föranleder en ökning av medelsbehovet med 62 500 kronor. Slutligen bör under posten till rörligt tillägg beräknas ytterligare 1 267 000 kronor. Sammanlagt behöver alltså lantbruksnämndernas avlöningsanslag höjas med 1 648 000 kronor.

Anslaget beräknas sålunda:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän 3 201 000 (+ 232 200) kronor;

arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 170 000 (oförändrat) kronor;

ersättningar till sakkunniga 50 000 (oförändrat) kronor;

ersättningar till täckdiknings- och cementeringsförmän 100 000 (oförändrat) kronor;

avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 2 594 200 (+ 148 800) kronor;

rörligt tillägg 3 039 800 (+ 1 267 000) kronor.

Å lantbruksnämndernas personalförteckning bör uppföras ytterligare två lantbrukskonsulenttjänster i lönegrad Ce 27 samt sex kontorsbiträdestjänster i lönegrad Ca 8.

Såsom lantbruksstyrelsen föreslagit bör under lantbruksnämndernas omkostnadsanslag posten till reseersättningar höjas med 60 000 kronor till 1 740 000 kronor. Vad angår delposten till övriga expenser anser jag mig blott kunna förorda, att denna skall uppräknas i den utsträckning som erfordras på grund av de ökade kostnaderna för telefon och städning. Med ledning av vad som upplysts av styrelsen härutinnan föreslår jag, att för dessa ändamål skall beräknas 20 000 respektive 15 000 kronor. Delposten bör alltså höjas med (20 000 + 15 000 =) 35 000 kronor till 455 000 kronor. Beträffande styrelsens framställning i fråga om vissa flyttningskostnader för lantbruksnämnden i Stockholms län och stad torde jag få hänvisa till vad jag anført vid behandlingen av styrelsens omkostnadsanslag.

Vid bifall till vad jag sålunda föreslagit bör ifrågavarande anslag för nästa budgetår uppföras med (2 177 000 + 60 000 + 35 000 =) 2 272 000 (+ 95 000) kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid fastställa ny omkostnadsstat för lantbruksnämnderna.

Vad slutligen angår anslaget till bidrag till bokföringsverksamheten inom jordbruket torde jag först få upptaga lantbruksstyrelsens förslag om höjning av bidragen till boksluts- och insamlingsarbetet. Såvitt förslagen avser det kommande budgetåret framgår min ståndpunkt till desamma av vad jag anfört i samband med beräkningen av kostnaderna för den jordbruksekonomiska undersökningen under sagda år. Den av styrelsen ifrågasatta höjningen av bidragen gäller emellertid även åren 1951/52 och 1952/53. För min del är jag icke beredd att förordna bifall till denna hemställan.

Enligt de beräkningar, jag tidigare framlagt, slutar medelsbehovet under anslaget å 520 000 kronor. Med hänsyn till den reservation, som beräknas föreligga vid utgången av innevarande budgetår, torde det vara tillfyllest, om anslaget för nästa budgetår uppföres med ett belopp av 420 000 kronor.

V. Hemställan.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) godkänna de i det föregående framlagda förslagen beträffande den jordbruksekonomiska undersökningens utformning och organisation;

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningarna för lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna, vilka angivits i det föregående;

3) fastställa följande avlöningsstat för lantbruksstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> ..	762 400
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	12 800
3. Ersättningar till sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	21 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal....	576 300
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	719 500

Summa kronor 2 092 000;

4) fastställa följande avlöningsstat för lantbruksnämnderna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> ..	3 201 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	170 000
3. Ersättningar till sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	50 000
4. Ersättningar till täckdiktning- och cementerings- förmän, <i>förslagsvis</i>	100 000
5. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	2 594 200
6. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	3 039 800

Summa kronor 9 155 000;

5) å riksstaten för budgetåret 1953/54 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Lantbruksstyrelsen*: *Avlöningar* ett förslagsanslag av 2 092 000 kronor;

b) till *Lantbruksstyrelsen*: *Omkostnader* ett förslagsanslag av 283 000 kronor;

c) till *Lantbruksnämnderna*: *Avlöningar* ett förslagsanslag av 9 155 000 kronor;

d) till *Lantbruksnämnderna*: *Omkostnader* ett förslagsanslag av 2 272 000 kronor;

e) till *Bidrag till bokföringsverksamheten inom jordbruket* ett reservationsanslag av 420 000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Bertil Persson.